

Metodika nastave likovne kulture: Komentar društva kroz individualnu prizmu učenika

Radanović, Karla Damjana

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Fine Arts / Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:215:388980>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-19**



Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Fine Arts in Zagreb](#)



SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AKADEMIJA LIKOVNIH UMJETNOSTI
Diplomski sveučilišni studij LIKOVNA KULTURA

DIPLOMSKI RAD
**KOMENTAR DRUŠTVA KROZ INDIVIDUALNU
PRIZMU UČENIKA**

Studijski program: Diplomski sveučilišni studij Likovna

kultura Studentica: Karla Damjana Radanović

Matični broj: D-486/N

Mentorica: doc. mr. art. Sonja Vuk

Zagreb, 2020.

SAŽETAK

Ovo diplomsko istraživanje bavi se proučavanjem utjecaja okoline i njezinih normi na kreativni razvoj učenika. Cilj rada je istražiti kako različite okoline i njihove norme utječu na imaginaciju i kreativni razvoj učenika, iznošenje vlastitih stavova te kako učenicima ukazati na važnost individualnog i kreativnog izražavanja u svim aspektima života.

Smatra se da okruženje u kojemu se odrasta ima veliki utjecaj na psihički razvoj kod djece, a time i na razvoj kreativnosti. Okruženje varira do lokacije pa su tako ispitana djeca sa tri različite lokacije: iz centra grada, periferije te iz manje sredine. Pretpostavlja se da mjesto odrastanja u nekoj mjeri utječe na razvoj učenika. Pri istraživanju pojavljuje se problem nedovoljne motiviranosti učenika, a time i nedovoljne imaginacije pri izvršavanju likovnih zadataka na satovima likovne kulture. Navedeni se problem očituje u sklonosti kopiranju drugih ili onoga što okolina nameće pa se tako često javlja šabloniziranje u likovnom izražavanju.

Istraživačka pitanja na koja ovo istraživanje nastoji dati odgovor su:

Na koji način se okolina odražava u radovima i kreativnom izražavanju učenika?

Pomaže li učenicima u razvoju kreativnog izražavanja rješavanje raznih testova i zadataka kreativnosti?

Kako pridonijeti većoj zainteresiranosti kod učenika u kreativnom izražavanju?

Istraživanje se izvodi u tri različite osnovne škole, na tri različite lokacije (centar grada, periferija i seoska sredina) među učenicima sedmog razreda. Za istraživanje je korišten test kreativnog mišljenja Klause Urbana i Hansa Jellena i test „Kuća-drvo-čovjek“ Johna Bucka.

Rezultati istraživanja potvrdili su da učenici iz manjih sredina zadacima na nastavi likovne kulture pristupaju na puno kreativniji način i s više motivacije za dublju razradu tematike svog rada, u odnosu na učenike iz centra grada i gradske periferije. Učenici iz centra grada zadacima pristupaju automatizirano te površnije obrađuju zadane teme, što rezultira jednakim radovima i šabloniziranim izražavanjem. Kod učenika s periferije, kod manjeg broja ispitanika vidi se pomak u promišljanju i pronalaženju rješenja problema, no većinski se zadacima pristupa bez razumijevanja i s manjkom osobnog izražaja.

Ključne riječi: kreativnost, okolina, šablonizirano izražavanje, društvene norme, test kreativnosti.

Summary

This researches main purpose is to examine study and point out the influence of different environments and its norms on the creative development and creative expression in students.

It is believed that the environment in which one grows up has a great influence on the mental development in a person, and thus on the development of creativity. The environment differs by location, thus children from three different locations were examined. The city center, the city outskirts or suburbs, and a small, rural area. It is assumed that the place of growing up to some extent affects the development of students, and that student from different backgrounds develop differently mentally and therefore creatively. The main problem of this research stems from the insufficient imagination in performing art tasks in primary school art classes. Students tend to copy each other or what the environment offers them through media, and thus a common problem of stereotyping in artistic expression appears.

The goal of this research is to probe how different environments and their norms affect student imagination and creative development, the expression of opinions, and how to point out the importance of individual and creative expression in all aspect of everyday life.

The questions this research will give answers to with its results are:

How does the environment reflect itself in the creative expression of students?

Do various creativity tests help developing creativity in students?

How to contribute to and trigger grater interest for creative expression in students?

The research was performed on seventh grade students in three different schools of a different environment via the test of creative thinking – Drawing production and the House –tree - person test developed by John Buck.

The results of this research have proven that students from schools in rural areas have a much more creative and imaginative way of approaching their tasks during Art classes, and therefore elaborating the topic of their drawing even more unlike students from the city center and the suburbs. It has shown that students from the city are approaching their art tasks often automatically, with a superficial approach to the theme of their drawing, which results in same looking artworks and stereotypical expression.

A different approach is seen in some of the works of students from the suburbs, however mostly without understanding the task and lack of personal expression.

Keywords: creativity, environment, pattern expression, social norms, creativity test.

SADRŽAJ

SAŽETAK	1
Summary	2
1.UVOD	5
2.TEORIJSKI DIO	6
2.1 Kreativnost.....	6
2.2 Prepoznavanje kreativnosti.....	8
2.3 Kreativnost i okolina	10
2.4 Društvene norme	11
2.5 Šablona kao norma kreativnog izražavanja	12
2.6 Testovi mjerenja kreativnosti	14
2.6.1 Test kreativnog mišljenja (K.Urban, H.Jellen)	14
2.6.2 Test „Kuća – drvo - čovjek”	16
2.9 Primjena testova kreativnosti u nastavi likovne kulture.....	18
3.EMPIRIJSKI DIO	19
3.1 Cilj istraživanja	19
3.2 Uzorak istraživanja.....	19
3.3 Metode istraživanja	20
3.4 Instrumenti istraživanja	20
3.5 Oblici rada i nastavne metode.....	20
3.6 Opis tijeka istraživanja	21
4. PRIKAZ I ANALIZA REZULTATA	22
4.1 Analiza testa kreativnog mišljenja	22
4.2 Analiza testa „Kuća – drvo – čovjek“	41
4.3.Rasprava.....	55
4.4.Zaključak.....	58
4.5.Prilozi.....	60
4.5.1 Priprema za nastavni sat	60
4.5.2 Prilagođeni materijal za online nastavu (Ppt)	88
4.5.3 Radovi testa kreativnog mišljenja	91
4.5.4 Radovi testa „Kuća – drvo - čovjek”	96
4.6.Literatura.....	59

1.UVOD

Svaki organizam je sam po sebi jedinstven. Ne postoje slučajevi dvaju identičnih organizama pa tako ni dvaju identičnih ljudskih bića. Razlikujemo se po bitnim čimbenicima koji nas definiraju kao ljudska bića, individuu, kako po fizionomiji, tako i po psihi, stavovima, vrijednostima i naposljetku percepciji svijeta oko sebe. Razlikujemo se po načelima, afinitetima, strastima, vjerovanjima, djelovanju i ostalim elementima koji nas definiraju kao čovjeka, odnosno faktora koji svjesno djeluje na okolinu. Također, mnoštvo je čimbenika koji djeluju na nas te nas oblikuju u cjelovito biće s mnoštvom sličnosti i razlika, od onih najočitijih vanjskih faktora poput spola i, primjerice, rase, do onih nevidljivih koji djeluju na naš um i unutarnji razvoj. Pritom je zasigurno najsnažniji čimbenik našeg razvoja okolina u kojoj odrastamo i u kojoj se razvijamo. Okolina na nas djeluje s više aspekata negoli smo sami svjesni. Od malih nogu uvjetovani smo njome, u njoj odrastamo i razvijamo se nastojeći joj se prilagoditi, što je u našem poimanju čini višeslojnim i širokim pojmom koji uključuje brojne elemente. Utjecaj okoline na pojedinca je individualan, u skladu i suodnosu sa našim temeljnim različitostima te se i ona sama percipira drugačije u očima svakog bića.

Okolina se geografski, politički i ideološki razlikuje. Ona čini naše prirodno i umjetno stvoreno okruženje. Ona je naše društveno okruženje u kojem smo slobodni pridonijeti i djelovati.¹ No, jednako kao što okolina pridonosi našem razvoju ona često može i negativno utjecati na njega, odnosno u poticanju kreativnosti što otežava razvoj nezavisnog, originalnog i neuobičajenog načina mišljenja.² Pitanje je koliko zaista možemo biti jedinstveni kada nam okolina kao najveći čimbenik utjecaja nameće šablone koje nesvjesno prihvaćamo kao norme ponašanja i izražavanja.

¹ okolina. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Pristupljeno 21. 6. 2020. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44924>>.

² Škrbina, Dijana, 2013., *Art terapija i kreativnost*, Veble Commerce, Zagreb, str.32

2. TEORIJSKI DIO

2.1 Kreativnost

Riječ kreativnost danas se toliko koristi da je izgubila svoje prvotno značenje. Sve što je lijepo smatra se kreativnim. Kreativnim se opisuju osobe, umjetnička djela, procesi. Toliko je različitih definicija za pojam *kreativnost*, da ih prstima ne bismo mogli nabrojati. No, sve te različite definicije slažu se u svojoj srži, a to jest da je kreativnost stvaralaštvo. Kao u većini europskih jezika, a tako i u hrvatskom, riječ kreativnost nalazi svoje porijeklo u latinskoj riječi "*creatus*", što znači "koji je narastao". Vjerojatno najrasprostranjenija definicija kreativnosti jest ona koju možemo naći u svim rječnicima i koja je globalno prihvaćena i to da je kreativnost stvaranje nečeg novog i jedinstvenog. Postavlja se pitanje, što je to novo i jedinstveno te da li se kreativnost stvarno treba i može definirati jedino na taj način.

Kreativnost se kroz povijest čovječanstva tumačila na razne načine. Na primjer, Grci su, kao i mnogi drugi narodi, smatrali kreativnost kao izuzetno rijetku kvalitetu koju nije posjedovao svaki čovjek, već je bila vlasništvo pojedinog genija.³ U srednjem su vijeku ljudi vjerovali da je sva kreativnost, inspiracija ili bilo koje kreativno djelovanje poteklo od Božje volje. Najčešće su se pokušaji bilo kakve inovacije ili kreativnosti često negirali zbog straha od lomljenja striktnih pravila i poretka kojega je Crkva postavila tokom stoljeća te se i ono što je bilo prihvaćeno smatralo Božjim darom dodijeljenim rijetkim pojedincima⁴. Štoviše, takva su mišljenja bila njegovana sve do šezdesetak godina unatrag. Danas se kreativnošću smatraju osobine i kvalitete koje svaki pojedinac posjeduje te ih je poželjno njegovati i razvijati. O kreativnosti su pisali ili je pokušali opisati mnogi pisci, umjetnici, glazbenici, znanstvenici, psiholozi i drugi. Anton Chekhov (ruski pisac, 1860. – 1904.) rekao je : „... *poricati da umjetničko stvaralaštvo uključuje probleme i svrhu stvaranja, bilo bi priznavanje da umjetnik stvara bez razmišljanja, pod čarolijom. Stoga bih umjetnika morao nazvati luđakom ako tvrdi da je stvorio bez prethodnog razmišljanja i plana, u samoj inspiraciji.*”⁵ Kreativnost se opisuje kao umjetničko stvaralaštvo kroz proces, nešto o čemu se prethodno razmišlja, ideju koju se polako secira i time dolazi do neke nove spoznaje ili rješenja. Nasuprot tomu, odbacuje se stvaralaštvo bez prethodnog znanja, pitanja i problema koji se kroz proces rješava. Ukratko, kreativnost se opisuje mehaničkim procesom koji se odvija korak po korak. Drugi pak nešto

³ Cohen, Daniel, 1977., *Creativity, what is it?*, M. Evans and Company, Inc, NY, str 13.

⁴ Isto, str 14.

⁵ Isto, str 31.

romantičniji pogled na kreativnost imao je A. E. Housman (britanski pisac, 1859. – 1936.), koji kreativnost opisuje kao izvor koji živne pa se ugasi: „*Ponekad bi mi na um pao redak ili dva stiha, ponekad i čitava strofa...onda bi uobičajeno slijedio san od sata ili dva. Ponekad bi izvor opet oživio.*“⁶ Ono što je zanimljivo u oba opisa jest to što dvije potpuno drugačije ličnosti, drugačijeg podrijetla, stavova i razmišljanja, kreativnost u suštini opisuju na isti način, to jest kao individualan proces.

I Nietzsche je u doba industrijalizacije i militarizma pisao o kreativnosti kao načinu života koji je zaboravljen: „*Što je to u ljudskoj prirodi da s dobrom voljom preuzima na sebe teške zadatke, da se bori za njih kao lav, i da ih rješava igrajući se bezbrižno i nevino, uvijek na nov i nepredvidiv način, crpeći iz sebe i okrećući se kao kotač u samome sebi?*“⁷ U svom prvom djelu "*The Birth of Tragedy*" (1872.), Nietzsche kreativnost opisuje i definira kao dvije suprotnosti: apolonijsku i dionizijsku. Apolonijsku karakterizira kao smiren i racionalan intelekt, dok dionizijsku karakterizira kao radnje vođene strašću i emocijama. U svom djelu osvrće se na to kako je društvo zaboravilo i zanemarilo ulogu emocija i strasti za koje smatra da su od velike važnosti za život, čiji je opći i glavni smisao upravo stvaranje, želja za novim, igrom, istraživanjem, eksperimentiranjem i stalnim razvojem. Po Nietzscheu kreativnost nije privilegija pojedinaca, već je osobina svakog čovjeka, koja, kao i svaka druga ljudska mogućnost, može biti uništena ako se ne njeguje.⁸ Ovakva razmišljanja prethodnika svakako su imala utjecaj na današnje definiranje pojma kreativnosti.

Kada je psihologija dobila zadatak da definira kako prepoznati kreativnog od nekreativnog čovjeka, prije svega je trebala utvrditi što je to zapravo kreativnost, čime je uvjetovana te kako se mogu prepoznati ili razlikovati kreativni od nekreativnih pojedinaca. Torrance navodi da je kreativnost proces otkrivanja problema ili nepotpunih informacija, formiranje ideja ili hipoteza i objavljivanje njihovih rezultata. Barron ističe da je kreativnost sposobnost produkcije rada koji je nov i prikladan. Amabile pak naglašava da kreativnost nije samo jedna karakteristika ličnosti ili opća sposobnost, već karakteristika ponašanja koja je produkt posebne konstelacije karakteristika ličnosti, kognitivnih sposobnosti i socijalnog okruženja.⁹

⁶ Isto, str 32

⁷ Supek, Rudi, 1987., *Dijete i kreativnost*, GLOBUS, Zagreb, Jugoslavija, str.18

⁸ Isto, str.46

⁹ Škrbina, Dijana, 2013., *Art terapija i kreativnost*, Veble Commerce, Zagreb, str.15

Mnoštvo autora dalo je svoje stajalište na temu kreativnosti, no svi bi se mogli složiti u tome da je kreativnost opća generička osobina, da je ona univerzalna za svakog čovjeka te da je opća kvaliteta koju svatko posjeduje u manjim ili većim razmjerima i intenzitetima, čime jednako pripada svim područjima života i stvara temelj životnog razvoja u cjelini.¹⁰

2.2 Prepoznavanje kreativnosti

Kreativnost je izrazito važna u razvoju djeteta. Drugačija je od kreativnosti odrasle osobe. Kreativnost odrasle osobe uglavnom vodi do nekog rješenja problema, produkta, umjetničkog djela, novog načina dolaska do nekog postignuća. Za razliku od toga, dječja kreativnost ne mora nužno, niti će u većini slučajeva proizvesti nešto gotovo, opipljivo. Kreativnost djeteta će se pak pokazati u nekom drugom obliku, primjerice kao nov način samoizražavanja, razumijevanja svijeta oko sebe ili na način na koji možda niti ne očekujemo. B. Spodek i O. N. Saracho pišu: „*Možemo usporediti umjetnost Lichtensteina i Warhola, ali ne možemo se voditi tim normama ka razumijevanju dječje kreativnosti.*“ Djeca su kreativna kada se mogu pretvarati, kada se mogu izražavati na neukočen i slobodan način. Djeca su zaigrana, djeluju impulzivno, bez pretpostavki, bez rutine, a time su i više spontana nego odrastao čovjek. Sve to daje djeci mogućnost da razmišljaju široko, drugačije i kreativnije.¹¹

Stručno proučavanje pojma „kreativnost“ javlja se tek nakon Drugog svjetskog rata, a njime se bavio američki psiholog Joy Paul Guilford (1897.–1987.). On je u svojoj hipotezi ljudski um i inteligenciju podijelio na dvije različite vrste. Po njemu, postoje dva tipa razmišljanja koja se razlikuju, a to su konvergentno i divergentno mišljenje. Konvergentno je razmišljanje kada zaključujemo logički i tražimo jedno točno rješenje određenog problema. Ono se kreće u već određenim okvirima, po uhodanim shemama te u ograničenim normama jednom ravnom linijom ukazuje na samo jedno moguće rješenje. Takvo razmišljanje isključuje svaku originalnost i moguću kreativnost u pronalasku odgovora na zadani problem. Divergentno razmišljanje, naprotiv, uključuje istraživanje, proširene okvire, slobodne norme i mogućnost raznovrsnih rješenja problema. Takvo razmišljanje potiče originalnost i izraz mašte pojedinca. Ono je sklono slučaju i avanturi te otkrivanju novih ideja. Guilford ističe da takvo razmišljanje prevladava u djetetu predškolske dobi koje još nije skućeno disciplinom učenja, no isto tako tvrdi da su konvergentno i divergentno razmišljanje dvije komplementarne osobine

¹⁰ Isto, str.16

¹¹ Spodek B., Saracho O.N., 2006., *Handbook of research on education of young children*, Lawrence Erlbaum Associates, Publishers London, str. 121.

čovjeka, jer stjecane znanja uključuje i konvergentno razmišljanje koje služi obogaćivanju pamćenja i upoznavanju već stečenog ljudskog znanja. No, naravno, zanemarivanje divergentnog razmišljanja zatupljuje u razvoju kreativnosti djeteta pa i odrasle osobe te se time hrani "Papagajsko znanje" i "birokratsko ponašanje".¹²

Prema tome su Guilford i Löwnfeld (1958.) postavili osam kriterija za prepoznavanje kreativnosti:

1. *Osjetljivost za probleme* koja se očituje po tome da u stvarima ili ljudima uočavamo posebne crte i osobine, uočavanje neuobičajenih situacija i odnosa kada to drugi možda i ne uočavaju.
2. *Stanje prijemčivosti* koje omogućuje otvorenost za nove ideje i vanjske utjecaje, lako primanje i odgovaranje na njih, održavanje kontakta s njima te posjedovanje brojnih asocijacija i odgovora na njih.
3. *Pokretljivost* koju karakterizira brza prilagodba vanjskim utjecajima, brze reakcije na njih, promjena načina razmišljanja i ponašanja pri promjeni vanjske situacije.
4. *Originalnost* koja se smatra najdragocjenijom karakteristikom kreativnosti. Ona omogućuje pronalaženje sasvim osobnih i originalnih odgovora i rješenja na vanjske poticaje i promjene.
5. *Sposobnost preoblikovanja* koja omogućuje drugačiju namjenu za poznate materijale i predmete te im se time daje nova svrha i novi zadatak.
6. *Sposobnost analize i apstrakcije* pomoću koje raščlanjujemo određenu percepciju ili doživljaj kako bismo mogli uočiti i najsitnije detalje. Može biti intuitivna ili pak racionalna reakcija na vanjske podražaje.
7. *Sinteza* koja povezuje dijelove u jednu smislenu cjelinu.
8. *Koherentna organizacija* kojom čovjek dolazi do spoznaje vlastite ličnosti time što svoje misli i osjećaje dovodi u sklad.¹³

¹² Supek, Rudi, 1987., *Dijete i kreativnost*, GLOBUS, Zagreb, Jugoslavija, str.47

¹³ Isto, str.47,48

2.3 Kreativnost i okolina

Suočen s okolinom, svaki organizam, pa tako i čovjek, nekako reagira.¹⁴ Time se može reći da je svaki organizam uvjetovan svojom okolinom te se razvija i izražava uvjetovanim reakcijama na nju. J. Piaget u psihičkom razvitku čovjeka razlikuje dvije kontrastne funkcije, organizaciju i adaptaciju. Pod organizacijom smatra unutarnju organizaciju svakog živog bića, dok adaptaciju definira kao funkciju koja je podjednako u službi organizacije organizma, kao i u službi prilagođavanja utjecajima iz okoline. Ona je uvjetovana određenoj interakciji između organizama i okoline. Piaget tako u funkciji prilagodbe razlikuje dva vida koja se međusobno nadopunjuju te time izazivaju reakciju organizma na okolinu. Asimilacija kojom organizam nameće vlastitu organizaciju predmetu ili podražaju kojemu se prilagođava i akomodaciju kojom predmeti nameću svoju strukturu organizmu ili psihi.¹⁵ Akomodaciju i asimilaciju shvaća kao dinamički proces u kojemu se one međusobno uvjetuju i razvijaju time osposobljavajući pojedinca da bolje shvaća predmete, njima rukuje i bolje poima svijet oko sebe. Taj se proces, naravno, odvija postepeno, a s vremenom se strukturira i time tvori nove, karakteristične crte ponašanja u svakog pojedinca.¹⁶ No, kako taj proces poimanja svijeta oko sebe, bolje rukovanje i shvaćanje predmeta utječe na razvoj kreativnosti u čovjeka? Okolina u kojoj čovjek odrasta komponenta je koja ekstrinzično djeluje na motivaciju čovjeka. Nikako se ne može tvrditi da svaka okolina uvijek pruža kvalitetne podražaje za razvitak psihe i kreativnosti. Ona dapače može predstavljati prepreke razvoju kreativnosti kao što su oštro kritiziranje novih ideja, politički problemi unutar zajednice, konzervativno ponašanje itd., ali može biti i stimulans intrinzične motivacije. Važno je napomenuti kako su svi ti pozitivni i negativni faktori pod dominacijom društvenih normi.¹⁷

¹⁴ Isto str.65

¹⁵ Isto, str.21

¹⁶ Isto, str.22

¹⁷ Amabile, Teresa M., 2012, *Componential Theory of Creativity*, Harvard Business School, Working Paper 12-096

2.4 Društvene norme

Ono što danas podrazumijevamo pod pojmom društvenih normi jesu pravila koja nama pojedincima i zajednici određuju kako se ponašati. One su produkt tradicija, običaja, pravila, vrijednosti i drugih standardiziranih kriterija koje je ljudska zajednica izgradila kroz međusobni kontakt i izmjenu informacija tokom dužeg perioda vremena. Christina Bicchieri (2006) norme naziva gramatikom društva, jer norme, baš kao i gramatika jezika, specificiraju što je pravilno i prihvatljivo, a što nepravilno i neprihvatljivo u nekoj zajednici. Već su i davna istraživanja pokazala da se pojedinci u određenim situacijama pridružuju grupnoj procjeni ili mišljenju jer se koriste ponašanjem drugih ljudi kao relevantnim izvorom informacija te ih onda projiciraju i na vlastito ponašanje kako bi izbjegli društveno neodobravanje¹⁸. Ono što je vidljivo iz svakodnevnih situacija, pridodamo li im dovoljno pažnje, jest da norme imaju snažan utjecaj na ponašanja ljudi u različitim situacijama. Najviše provedenih istraživanja tokom posljednjih 80 godina ukazalo je na snažan utjecaj normi na stavove, bihevioralne namjere i stvarna ponašanja.¹⁹ Također je evidentno da su društvene norme jedan od osnovnih uzoraka predrasuda i diskriminacije u međugrupnim odnosima. Članovi grupa ili zajednica kroz međusobnu komunikaciju, opažanja i socijalno uspoređivanje grade stereotipe o drugim, vanjskim grupama i time određuju pravila o prikladnim međugrupnim ponašanjima i stavovima.²⁰

Ono što je karakteristično za današnje društvo su brze promjene, brz razvitak okruženja, tehnologije i ostalih čimbenika kojima smo kao zajednica uvjetovani. Time slijede i promjene u socijalnom okruženju, ljudskim potrebama i vrijednostima.. Socijalno okruženje često može negativno utjecati na pojedinca u pogledu razvoja, odnosno poticanja kreativnosti. Takav utjecaj otežava razvoj nezavisnog, originalnog i neuobičajenog načina razmišljanja.

Ono što se najčešće događa pri izloženosti medijima i njihovim utjecajima jest slijepo prihvaćanje pravila koja se nameću, tj. normi koje se suptilno „serviraju“ pojedincima, a koje se više ne odnose samo na jednu ili više manjih izoliranih skupina ljudi, nego na cijelu ljudsku zajednicu. To su pravila koja nas socijalno oblikuju i prema kojima se oblikujemo kao individue, ljudi vlastitog razmišljanja, morala i stavova. Postajemo li individue jedinstvenih kvaliteta ili samo dio mase, ovisi o manipulacijama koje nam naša okolina pruža. Ono što je

¹⁸ Pehar L., Biruški D. Č., 2018., *(Zanemarena) uloga i važnost društvenih normi u poticanju međugrupnog kontakta: Pregled dosadašnjih nalaza i istraživački izazovi*, Filozofski fakultet, Zagreb, str.223.

¹⁹ Isto, str.226.

²⁰ Isto, str.229.

bitno jest da se pojavljuje problem formiranja normi. Sociolozi naglašavaju da pojedinac u gomili više nije individua, već dio skupine, čime njegovo individualno iskustvo više nije njegovo, nego je pod utjecajem društva. Također, njegova djela isto tako nisu njegova, nego je on alat koji djeluje prema prohtjevima grupe.²¹

2.5 Šablona kao norma kreativnog izražavanja

U konkretnim životnim situacijama norme nalazimo u svim organiziranim društvima. Norme služe kao početna iskustva pojedinca unutar zajednice, a kasnije kao vodič njegovog djelovanja i postojanja. Često se funkcije normi koje pojedinac nesvjesno prihvaća očituju u njegovu ponašanju, djelovanju i izražavanju. Svakodnevica je regulirana velikim brojem normi u svakoj zajednici te sve dok se svakodnevica odvija glatko, bez velikih promjena, većina ne sumnja u njihov autoritet nad zajednicom, a oni koji i sumnjaju smatrani su problematičnim pojedincima.²² Dijete se počinje karakterno oblikovati već od rane dobi. Ono upija podražaje, prvo iz najbliže okoline koju čini obitelj, a onda ostatka okoline kojom je okruženo. Problem se javlja kada dijete počinje reproducirati, a time i pamtiti „nekvalitetne“ informacije koje okolina pruža. U današnjem svijetu, koji je napučen raznim medijima, gdje se i odrastao čovjek izgubi u moru informacija, a kamo li dijete, teško je odvojiti korisne od beskorisnih i netočnih informacija koje većinski zaokupljaju današnje medije, a time i dječji mozak. Takve informacije pažljivo su programirane te se upliću u proces formiranja dječje osobnosti i kreativnog izražavanja. Kao posljedica toga javljaju se šablone u izražavanju djeteta koje čine svojevrsnu normu ili pravilo prema kojemu se učenik podvrgava većini, putu lakšeg otpora. Šablona je način izražavanja kojim pojedinac, u ovom slučaju učenik, ne pokazuje individualnost, već stereotipno izražavanje u likovnom ili bilo kojem drugom smislu. Korištenjem šablona, učenik ne istražuje, ne propituje, ne razmišlja, te time postaje prosječan u svom stvaralaštvu i „jastvu“.

Strah od promjena je karakterističan za čovjeka. Lakše je nanovo upotrebljavati i kopirati ono što je već prihvaćeno kako bi i sami bili prihvaćeni. Učenici time često dolaze pod utjecaj drugih učenika. Oni se nastoje prilagoditi grupi svojim ponašanjem, razmišljanjem, oblačenjem te time sami sebi stvaraju pravila po kojima misle da se moraju ponašati kako bi bili prihvaćeni od drugih učenika i šire zajednice. Promjene su neizbježan dio života, te bi za njima prirodno trebao slijediti napredak. U ovom slučaju napredak bi se trebao manifestirati u

²¹ Sherif, Muzafer, 1936., *A Psychology of Social Norms*, Harper & Brothers Publishers, NY and London, str.70.

²² Isto, str. 85

kreativnosti čovjeka. Kako čovjek nije životinja, odnosno, nije rođen i u potpunosti pripremljen na vanjski svijet (nema krzno, oštre zube ili kandže koje mu pomažu u preživljavanju) od samoga početka, njegov primarni cilj ni ne bi trebao biti preživljavanje, već razvoj. Čovjek promatra, preuzima, prilagođava se promjenama svoje okoline te sam stvara alate koji će doprinijeti njegovom daljnjem razvoju.

2.6 Testovi mjerenja kreativnosti

Postoje takozvani testovi mjerenja kreativnosti koji doduše ne moraju samo biti sredstva mjerenja, nego i stimulativna pomagala kreativnom razmišljanju i izražavanju koje je danas potrebno za funkcioniranje u svijetu brzih promjena. Kao što je prethodno navedeno, kreativnost je proces razmišljanja, otkrivanja, eksperimentiranja te time dolaženja do novih odgovora i rješenja, tj. proces samog razvoja. Postoje razni testovi mjerenja kreativnosti različitih autora, no za ovo istraživanje su odabrani „Test kreativnog mišljenja (TCT-DP)“, te test „Kuća-drvo-čovjek“. S obzirom na prilagodljivost samih testova nastavi, zaključili smo da su u ovom slučaju odabrani testovi najadekvatniji za ovakvu vrstu istraživanja, zbog fleksibilnosti u samoj primjeni istih u ispitivanju zastupljenosti šabloniziranog izražavanja. Svaki od testova ima svoj koncept, razlog iz kojega je proizašla njegova ideja, dizajn, kriterije vrednovanja i pravila primjene te na kraju krajeva i cilj koji se želi postići rješavanjem istog.

2.6.1 Test kreativnog mišljenja (K.Urban, H.Jellen)

Test koji je vjerojatno najcjelovitiji u prikupljanju podataka o kreativnosti ispitanika je takozvani „Test kreativnog mišljenja“, ili na engleskom *“Test for Creative Thinking – Drawing Production”* kojeg su osmislili Klaus Urban i Hans Jellen 1996. godine s ciljem fokusiranja na kvalitetu, ne na kvantitetu završnog produkta. U ovom testu naglasak je na svim aspektima kvalitete, sadržaju, obliku, kompoziciji, povezanosti i dr.²³ „Test kreativnog mišljenja“ je svojim jednostavnim dizajnom i svojom konstrukcijom široko primjenjiv. To znači da je primjeren za ispitanike različitih dobnih skupina, različitih etniciteta i kultura. Koristan je kao jednostavan instrument otkrivanja visoko kreativnih, ali i nisko kreativnih osoba i osoba slabo razvijene kreativnosti, te je vrlo jednostavan i ekonomičan za korištenje. Dizajn ovog testa vrlo je jednostavan. Sastoji se od okvira i šest figuralnih fragmenata od kojih je pet unutar okvira, a jedan izvan okvira. Ovi figuralni fragmenti su odabrani upravo iz razloga što svojim neodređenim oblikom i izgledom ne predstavljaju podsvjesni podsjetnik na simbole i oblike koji su nam poznati iz okoline. Pri odabiru ovih šest elemenata uzimalo se u obzir da su oni različiti, geometrijski i ne geometrijski, obli i ravni, lomljeni i cjeloviti, smješteni unutar i izvan "okvira", neravnomjerno raspoređeni, te neupotpunjeni.²⁴

²³ Urban, Klaus K., 2005., *Assessing creativity: The Test for Creative Thinking - Drawing Production (TCT-DP)*, International Education Journal, str. 272.

²⁴ Isto, str. 273.

Prema dizajnu ovog testa, osmišljeno je četrnaest (14) kriterija prema kojima se evaluira završni rad:

1. *Kontinuiranost* – ispitanik koristi i nadograđuje postojeće elemente crtežom.
2. *Dovršavanje* – ispitanik crtežom dopunjava postojeće likovne elemente drugim osnovnim likovnim elementima.
3. *Novi elementi* – ispitanik crtežom dodaje bilo koji novi element, simbol ili oblik.
4. *Spajanje elemenata s linijama* – ispitanik spaja elemente s linijama.
5. *Povezivanje elemenata tvori temu crteža* – polaznik je ukomponirao elemente crteža u svrhu stvaranja teme
6. *Crtanje izvan okvira* – iskorištavanje elementa koji je izvan okvira i povezivanje istog s ostatkom crteža.
7. *Crtanje izvan okvira neovisno o likovnom elementu.*
8. *Perspektiva* – bilo kakvo odstupanje od dvodimenzionalnog prikaza.
9. *Humor i afektivnost* - bilo kakav prikaz koji ukazuje na humoristično ili afektivno izražavanje.
10. *Nekonvencionalnost*: a) – manipulacija materijalima
b) – izmišljen ili apstraktan prikaz elemenata u crtežu
c) – uporaba simbola ili znakova
d) – spontano pretvaranje elemenata
11. *Brzina* – vrijeme koje je potrebno za izradu crteža.²⁵

²⁵ Isto, str. 274.

2.6.2 Test „Kuća – drvo - čovjek”

Test “Kuća – drvo – čovjek” razvijen je kao dodatni pomoćni test testovima inteligencije koje je 1948. godine osmislio John Buck. Izvorno se i danas još uvijek najčešće koristi kao jedna od tehnika prikupljanja podataka o stupnju integracije ličnosti, zrelosti, učinkovitosti i općoj povezanosti pojedinca sa sobom i svojom okolinom. Test je prikladan za osobe mlađe, ali i starije dobne skupine te se dokazao iznimno korisnim u ispitivanju djece predškolske dobi, kao i u ispitivanju odraslih osoba pri zapošljavanju. Za provođenje testa odabrani su motivi kuća, drvo i čovjek iz razloga što su to vrlo poznati motivi iz života svakog pojedinca te su oni prihvaćeni kod osoba svih dobnih skupina. Također se smatra da upravo ovi motivi kod pojedinca mogu izazvati asocijativno izražavanje za razliku od nekih drugih motiva. Zadatak ispitanika je prikazati motiv kuće, drva i čovjeka. Pri tome se ispitaniku pruža potpuna sloboda u odabiru načina prikaza.²⁶

Način na koji će ispitanik prikazati motiv kuće može puno toga reći o međuljudskim odnosima unutar obiteljskog okruženja. Najčešći način prikazivanja kuće kod ispitanika biti će onaj vanjski. Motiv kuće smatra se reprezentacijom mjesta u kojemu pojedinac traži svojevrstu privrženost i sigurnost. U tom slučaju, pojedini elementi kao što su dimnjak na krovu kuće upućuju na toplinu i privrženost unutar doma. Također se smatra da se međuljudski odnosi mogu iščitati prema načinu interpretacije motiva kuće, tj. njene vanjske konstrukcije. Ispitanik, u ovom slučaju dijete može crtežom izraziti mišljenje o odnosima unutar obitelji. Sve to može se iščitati iz različitih oblika prozora, vrata, ograda, krovova, naglašavanja ili zanemarivanja raznih elemenata kuće kao što već prethodno navedeni dimnjak, simbol topline, može biti i prenaplašen te time može preuzeti drugačije značenje u dječjem izražaju.²⁷

Prikaz motiva drveta, za razliku od motiva kuće, smatra se povezanim s interpretacijom samog sebe, svoje životne uloge, trenutnih mogućnosti i sposobnosti. Crteži motiva drveta pokazali su se kao vrlo efikasni i precizni u pridonošenju uvida u životni sadržaj ispitanika, odnosno uvid u individualne karakteristike ispitanika. Smatra se da motiv drveta reflektira/prikazuje dugoročna i podsvjesna razmišljanja i osjećaje prema samome sebi. Također smatra se da je motiv drveta udaljeniji od motiva kuće ili čovjeka te se time na njemu lakše može izraziti bilo kakav oblik nezadovoljstva samim sobom. Upravo iz razloga što se drvo ne povezuje svjesno sa samim sobom i s vlastitim nezadovoljstvima, nego se unutarnji osjećaji indirektno prenose na motiv drveta. Postoje različiti prikazi i čitanja motiva drveta.

²⁶ Oster G. D., Gould P., 1987., *Using Drawings in Assessment and Therapy*, Brunner/Mazel, Bristol, PA, str 32.

²⁷ Isto, str 33.

Tako se npr. predimenzionirano drvo povezuje sa impulzivnim ili agresivnim ponašanjem, malo drvo sa osjećajem inferiornosti i nebitnosti. Drvo koje nema granicu tla povezuje se sa osjetljivošću na stres, dok se zatamnjeno ili crno drvo povezuje sa sramom koje je potkrijepljeno nekim iskustvom.²⁸

Pri crtanju motiva čovjeka čini se da na površinu izlaze svjesni osjećaji vezani uz sliku prema vlastitom tijelu te konceptu samoga sebe, kako u fizičkom, tako i u psihičkom obliku. Tako se npr. prikaz čovjeka malih proporcija ili labavih ruku i nogu povezuje s osjećajem manjkavosti, nepotpunosti ili manje vrijednosti. Crtež motiva čovjeka također se može sagledati na način da prikazuje intenzivne osjećaje u međuljudskim odnosima, no isto tako mogli bi se iščitati osjećaji prema idealnome sebi. Od motiva kuće, drva i čovjeka, smatra se da je čovjeka najteže nacrtati, jer će taj motiv ispitanik direktno povezati sa sobom, svojom fizičkom građom i psihom te se polazi od toga da se motiv čovjeka u ovom testu najčešće izbjegava od strane ispitanika koji boluju od ansioznosti. Prikazivanje velike glave pripisuje se preokupacijom maštanju ili fokusiranošću na mentalni život, dok se prikazivanje male glave pripisuje opsesivno-kompulzivnim ponašanjem ili intelektualnom manjkavošću.²⁹

²⁸ Isto, str 37-38.

²⁹ Isto, str 41.

2.9 Primjena testova kreativnosti u nastavi likovne kulture

Testovi kreativnosti su po svojoj primjeni vrlo fleksibilni te time dozvoljavaju širok spektar načina na koje se mogu integrirati u nastavu likovne kulture. Prema opisanom oni su univerzalni u svom korištenju i predstavljanju ispitanicima, u ovom slučaju učenicima osnovnih škola te se s lakoćom mogu izmjenjivati po svojoj tematici, redoslijedu rješavanja, primjeni raznih likovnih tehnika i medija. Prilagodбом i rješavanjem ovakvih testova kreativnosti, učenicima je moguće predstaviti iskustveno učenje, razvijanje ideja, samostalnosti u radu, ali i rad u grupama te cjelovitije elaboriranje svojstvene ideje svakog učenika. Upravo ponavljanje takvoga načina rada te povezivanje likovnog izražavanja s predstavljanjem ideje ili tematike koja stoji iza završnog likovnog rada, trebalo bi suzbiti ili smanjiti šablonizirano izražavanje kod učenika koje danas predstavlja problem u svim nadolazećim aspektima života. Učenicima se mogu predstaviti razne metode istraživanja, promišljanja i svojstvenog likovnog izražavanja putem primjene testova kreativnosti unutar nastave te time poboljšati sveukupan rezultat i probuditi motivaciju za eksperimentiranjem i otkrivanjem novih saznanja svakog učenika te će oni time biti u mogućnosti dati svoj individualan komentar na okolinu koji će moći izraziti i neverbalno.

3.EMPIRIJSKI DIO

3.1 Cilj istraživanja

Cilj ovog diplomskog istraživanja bio je pomoću analize crteža učenika osnovnoškolskog obrazovanja usporediti zastupljenost šabloniziranog likovnog izražavanja kod učenika iz različitih sredina. Ovim istraživanjem postigao se bolji uvid u utjecaj okoline na dječji kreativni izraz i njihovu vizualnu percepciju te su se otkrili pojedini stavovi učenika. Likovni izraz kod djece sredstvo je komunikacije između njih i okoline te je time predstavljao bitan faktor u ovom istraživanju fokusiranom na utjecaj različitih okolina na imaginaciju i kreativni razvoj učenika. Cilj je bio također učenicima ukazati na važnost individualnog i kreativnog izražavanja u svim aspektima života, a istraživanje svojim rezultatima odgovorilo je na sljedeća pitanja:

Na koji se način okolina odražava u radovima i kreativnom izražavanju učenika?

Pomaže li učenicima u razvoju kreativnog izražavanja rješavanje raznih testova i zadataka kreativnosti?

Kako pridonijeti većoj zainteresiranosti kod učenika u kreativnom izražavanju?

3.2 Uzorak istraživanja

Istraživanje je provedeno tijekom travnja, svibnja i početkom lipnja 2020. godine, kroz razdoblje karantene putem održavanja online nastave te su se prema mogućnostima škola prvotno osmišljeni scenariji i zadaci prilagođavali nastavi na daljinu, bez da su se izmjenjivale glavne niti vodilje nastavnoga sata, već su se one samo prilagodile zahtjevima situacije. Istraživanje je održano u tri osnovne škole u različitim sredinama. Jedna je škola iz centra grada (Škola A), druga sa periferije (Škola B), a treća na selu, tj. u manjoj sredini (Škola C). Djeca koja su sudjelovala u istraživanju su u dobi od 12 do 13 godina. Radi se o učenicima sedmih razreda. Istraživanje je provedeno na sveukupno 91 učenika, od kojih je 27 učenika iz centra grada (Škola A), 43 učenika sa periferije (Škola B) i 21 učenik iz manje sredine (Škola C). Istraživanje je uklopljeno unutar nastavne jedinice *Površina – izražajnost crta – složene strukture* prema *Nastavnom planu i programu za osnovnu školu* iz 2006. godine.

3.3 Metode istraživanja

Istraživanje je provedeno kvalitativnom metodom. Metoda je odabrana radi prikupljanja što preciznije i šire baze podataka koji će dalje biti prikazani u brojkama i iz kojih su se mogli izvući što precizniji zaključci, ali i zbog prilagodljivosti temi istraživanja i situaciji u kojoj je istraživanje provedeno.

3.4 Instrumenti istraživanja

Kao instrumenti istraživanja koristili su se sljedeći testovi: test za mjerenje kreativnosti „Test kreativnog mišljenja” (K.Urban i H. Jelle) i test osobnosti „ Kuća – drvo – čovjek ” (J. Buck). Testovi su prilagođeni te je svakom od njih pridodana tema i upute koje su učenici trebali pratiti. Učenici koji su rješavali test kreativnog mišljenja imali su zadatak prikazati put po želji. Pritom su se morali koristiti ključnim pojmovima nastavne jedinice i nadovezati se na test. Učenicima kojima je bio zadatak test „Kuća – drvo – čovjek”, morali su prvo ta tri pojma pretvoriti u nekoliko asocijacija te onda prikazati odabrane asocijacije kroz crtež koristeći se ključnim pojmovima kao elementima izražavanja.

3.5 Oblici rada i nastavne metode

Jedini oblik rada primjenjiv za ovaj oblik nastave jest *individualni rad*. Zadaci su bili prilagođeni kako bi potaknuli samostalnost učenika te je pripremljen i popratni materijal kako bi im zadatak bio što jasniji i motivirajući. Materijal se sastojao od Powerpoint prezentacije u kojoj su učenici dobili upute za izradu likovnog zadatka i popratnog lista koji je učenicima služio kao vježba i uvod u nadolazeći likovni zadatak. Metodu rasprave pokušalo se nadomjestiti pisanjem pojedinih asocijacija za pojmove kuća, drvo i čovjek te kratkim opisima u kojima su učenici ukratko obrazlagali svoje radove. Pisanje asocijacija trebalo je učenike navesti na iznošenje vlastitog mišljenja i opisa vlastitoga rada. Zamišljanje ili imaginacija glavni su načini na koji su učenici trebali izraditi svoje crteže.

3.6 Opis tijeka istraživanja

Kao što je već prethodno ukazano, nastava je održana u tri škole različitih sredina. Tijekom istraživanja izvedena je nastavna jedinica *Površina – izražajnost crta – složene strukture* iz *MZOS (2006), Nastavni plan i program za osnovnu školu*. Prvotno je zamišljeno da se oba testa izvedu u jednom blok satu likovne kulture kao kraći zadaci, a cijela nastava zamišljena je u dinamičnom karakteru gdje su učenici prvo trebali imati uvodne zadatke za raspoznavanje i savladavanje ključnih pojmova koji su im kasnije trebali pri izradi zadatka te ujedno i postepeni uvod u likovne zadatke. Za prvi zadatak bio je predviđen „*Test kreativnog mišljenja*”. Zadatak je bio prikazati put koristeći se prethodno usvojenim pojmovima i nadovezujući se na test sačinjen od nekoliko likovnih elemenata, neodređenih po obliku. Na drugom satu, predviđen je test „*kuća – drvo – čovjek*”. Učenici su prvo trebali napisati po nekoliko asocijacija na pojmove kuća, drvo i čovjek te onda odabrati po jednu asocijaciju za svaku riječ pa ih likovno prikazati koristeći se usvojenim pojmovima ili pak odabrati jednu asocijaciju koja bi opisala sve tri riječi u jednoj cjelini te ju prikazati. Nakon završenih likovnih radova, učenici su trebali evaluirati radove drugih učenika u razredu na način da su trebali pogađati što je drugi učenik htio prikazati određenom vrstom strukturnih crta i različitih gustoća crta. Time bi međusobno komentirali crteže, a učenici bi postepeno otkrivali ideju svojih radova.

Zbog nagle promjene situacije nastava se održala na daljinu te su se prvotno predviđeni zadaci morali maksimalno pojednostaviti i prilagoditi novonastaloj situaciji, odnosno *online* nastavi. Učenicima se putem Powerpoint prezentacije postepeno animacijama i ilustracijama objašnjavaju ključni pojmovi struktura crta i gustoća crte, koje su trebali usvojiti. Putem istih, uvodi ih se u likovne zadatke s kratkim uvodnim zadacima prije svakog likovnog zadatka. Likovni zadaci tematski ostali isti. Učenicima je bilo dozvoljeno „*Test kreativnog mišljenja*” isprintati i onda na njemu crtati, ili ako nisu bili u mogućnosti, isprintati predložak i vlastoručno ga ponoviti na čistom papiru. Korištenje svih elemenata pri vlastoručnom ponavljanju predloška također je ušlo u kategoriju evaluacije. Nastavni sadržaj morao se odvojiti na način da su se likovni zadaci rješavali pojedinačno kao u dva sata likovne kulture te su učenici svoje crteže trebali poslati elektroničkom poštom uz opis prema zadanim uputama.

4. PRIKAZ I ANALIZA REZULTATA

4.1 Analiza testa kreativnog mišljenja

Test kreativnog mišljenja proveden je u sedmom razredu osnovne škole u tri različite sredine (prethodno navedene škole A, B i C) u sklopu nastave Likovne kulture te nastave na daljinu. Ispitana su djeca u starosti od 13 godina.

Ispitanici su dobili predložak standardnog testa kreativnog mišljenja prema K. Urban i H. Jelle u digitalnom obliku te su ga prema navedenim uputama trebali isprintati ili ako nisu bili u mogućnosti, vlastoručno ponoviti crtež na prazan papir. Test kreativnog mišljenja prema dizajnu se sastoji od šest elemenata, pet unutar okvira i jednoga izvan. Zadatak učenika bio je prikazati put u svojoj strukturi koristeći se strukturnim crtama te različitim gustoćama crta, a rok za izradu i predaju rada bio je do kraja dana od kada im je zadatak bio objavljen.

Bodovanje testa kreativnog mišljenja provedeno je prema uputama i kriterijima za bodovanje testa iz teksta Klauza Urbana te su se nakon toga crteži analizirali prema zastupljenosti šablonskog izražavanja i uspoređivali. Klasičan test se boduje prema jedanaest kriterija u skali od jedan do šest koja se odnosi na svaku komponentu. Bodovi dodijeljeni svakoj komponenti se na kraju zbrajaju te se prema konačnom rezultatu razvrstavaju u šest novih kategorija. Kategorije prema bodovima su sljedeće:

- 1) 11 - 19 bodova
- 2) 20 – 28 bodova
- 3) 29 – 38 bodova
- 4) 39 – 48 bodova
- 5) 49 – 57 bodova
- 6) 58 – 66 bodova

U testu je ukupno sudjelovalo 46 učenika od kojih je 10 učenika iz škole A, 25 učenika iz škole B i 11 učenika iz škole C. Radovi učenika svake škole boduju se zasebno te će se njihovi rezultati naposljetku iskazati u postocima i usporediti.

Kategorije za Školu A (10 učenika):

U bodovnoj kategoriji 1 – ne nalazi se niti jedan rad.

U bodovnoj kategoriji 2 – nalazi se tri rada.

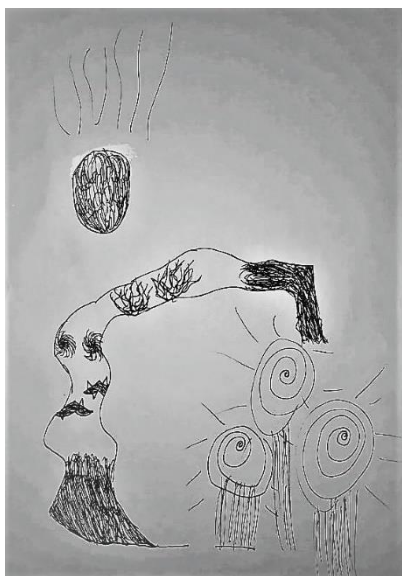
U bodovnoj kategoriji 3 – nalazi se pet radova.

U bodovnoj kategoriji 4 – nalazi se jedan rad.

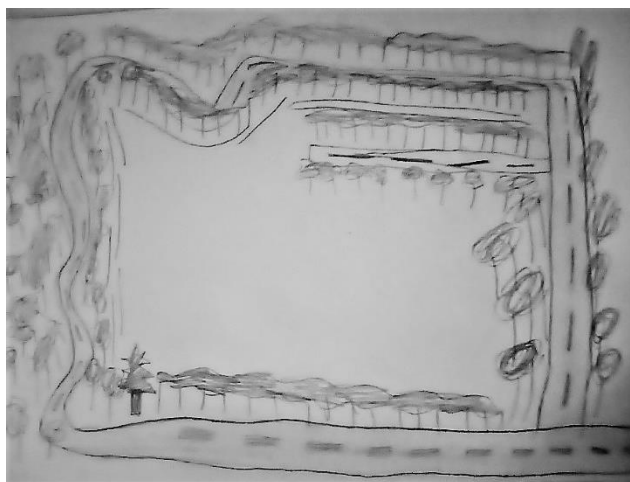
U bodovnoj kategoriji 5 – nalazi se jedan rad.

U bodovnoj kategoriji 6 – ne nalazi se niti jedan rad.

Radovi iz bodovne kategorije 2



Slika 1, 7. razred osnovne škole



Slika 2, 7. razred osnovne škole

Radovi koji su ocijenjeni između 11 i 19 bodova te time spadaju u bodovnu kategoriju 2 samo djelomično nadograđuju i nadopunjuju zadane elemente te se u ovim radovima minimalno koriste novo ukomponirani elementi. Elementi koji su se trebali unijeti vlastoručno ili nisu prikazani u punom broju, ili su samo djelomično korišteni. U radu učenika (Slika 1) može se vidjeti nepotpuno korištenje zadanih elemenata. Autor u svom radu nije u potpunosti prikazao zadani predložak izbacivanjem okvira, a time i elementa izvan okvira. Dok u svom radu spaja neke od prikazanih elemenata, u njemu se ne vidi naznaka perspektive.

U radu postoji naznaka inovativnosti, no prema kriterijima ovog testa, zbog nedovršenosti rada, crtež je spao u bodovnu kategoriju 2. Učenik (Slika 2) u svom radu također

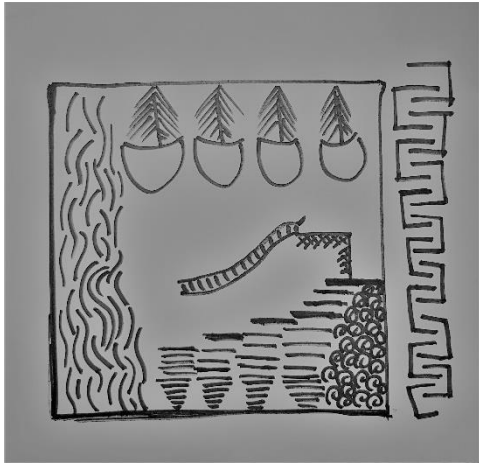
ne koristi sve elemente u potpunosti. U cijelom radu ponavlja elemente ceste i drveća, odnosno koristi konvencionalne motive na svim zadanim elementima. Uočena je najniža razina kreativnosti temeljena na nedostatku motivacije za završavanje rada i šablonskog korištenja te ponavljanja identičnih elemenata.



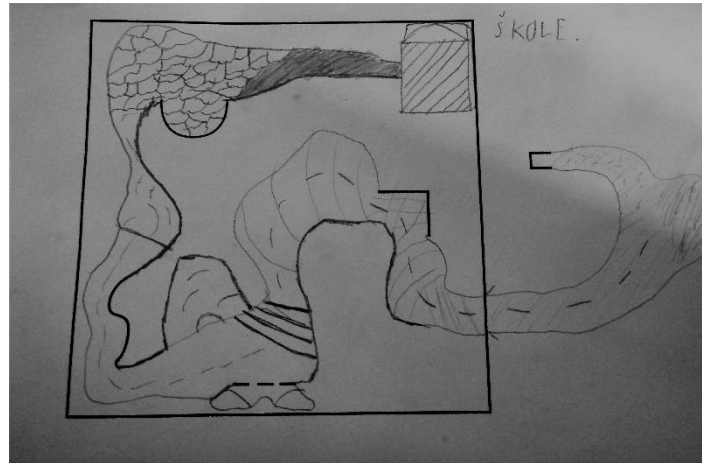
Slika 3, 7. razred osnovne škole

U radu učenika (Slika 3) vidi se određena povezanost elemenata u crtanju izvan okvira te crtanju izvan okvira bez obzira na postojeći element, no elementi unutar okvira su ponavljani u krug pa se ovdje zapravo ne vidi pomak od konvencionalnih motiva u izradi crteža. Ne vidi se nikakvo odstupanje od plošnosti, tj. pokušaju dobivanja perspektive. Učenik se koristi šabloniziranim prikazima kućica, sunca s radijalnim zrakama i drveća gljivastog oblika.

Radovi iz bodovne kategorije 3

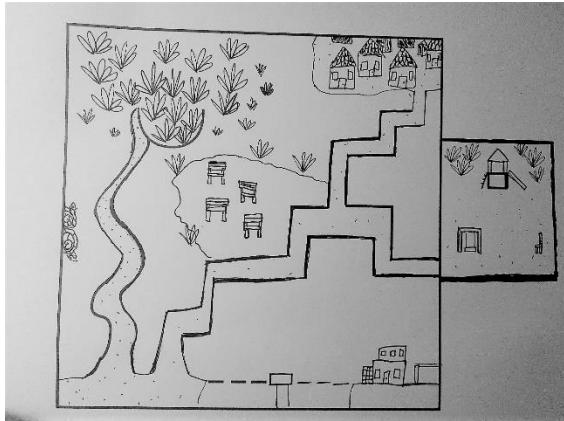


Slika 4, 7. razred osnovne škole

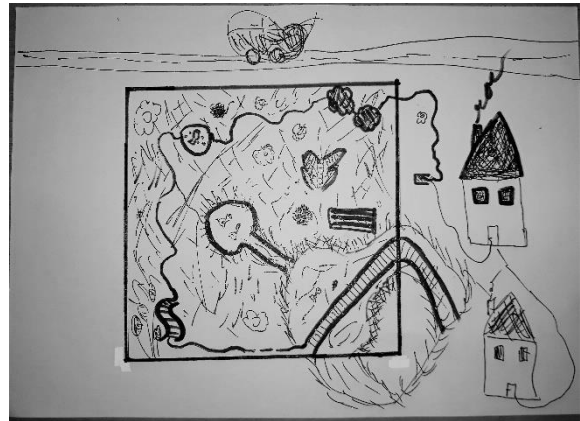


Slika 5, 7. razred osnovne škole

U bodovnoj kategoriji 3 nalazi se 5 radova. Radovi koji su ocijenjeni u ovoj kategoriji crtežom izlaze izvan okvira te su elementi međusobno povezani ili nadograđeni drugim novim elementima. U radovima ove kategorije može se vidjeti težnja za komponiranjem svih postojećih elemenata u jedan cjeloviti crtački prikaz s pomakom od konvencionalnih motiva u prikazu teme ili manjeg korištenja istih. Rad na slici 4, prema opisu autorice, prikazuje put kroz lunapark s raznim zanimanjima i spravama za zabavu u kojemu se može ići u krug kao na poligonu. Međutim u ovom radu uočeni su i šablonski prikazi drveća koji se ponavljaju jedan za drugim. Slika 5 također prikazuje rad u kojemu su svi elementi međusobno povezani. Učenik je crtežom izašao van okvira te je i taj element povezo s ostatkom crteža i time prikazao put, doduše oslanjajući se većinski na obrisnu liniju umjesto da gradi svoj crtež kroz strukturu crtama. U oba rada se još uvijek ne vidi odstupanje od plošnosti i pokušaj perspektive, što je također slučaj i u radu učenika prikazanom na slici 6.



Slika 6, 7. razred osnovne škole



Slika 7, 7. razred osnovne škole



Slika 8, 7. razred osnovne škole

Slika 7 iz bodovne kategorije 3 prikazuje možda i najviše ispunjen rad u ovoj kategoriji. Učenik se djelomično koristi strukturom crta, te različitim gustoćama i vrstama crta. Učenik nadograđuje i koristi zadane elemente te ih povezuje linijski. Učenik također izlazi van okvira i crta van okvira bez obzira na zadani element, dodajući vlastite nove elemente. Ono što je problematično u ovom radu jest da učenik pri crtanju koristi gotovo sve šablonizirane motive, kuće s dva prozora, dvoslivnim krovom i dimnjakom, cvijeće, šablonski prikaz leptira, drveća i drugo, što se također odnosi i na rad prikazan na slici 8.

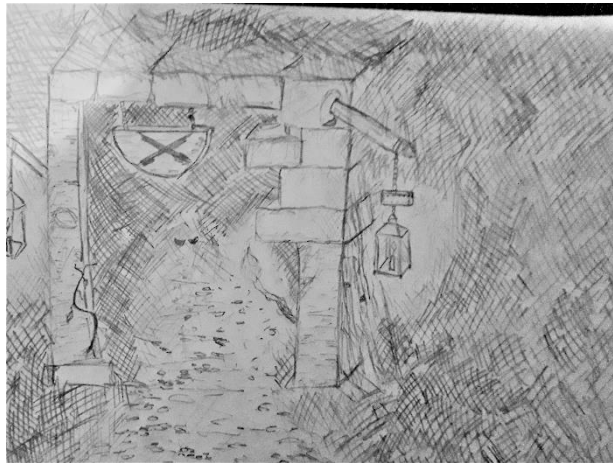
Radovi iz bodovne kategorije 4



Slika 9, 7. razred osnovne škole

U bodovnoj kategoriji 4 nalazi se jedan rad. Elementi rada komponirani su u temu rada, element izvan okvira je također uklopljen u crtež te je cijeli zadatak sagledan iz jedne drugačije perspektive. U ovom radu učenica je htjela prikazati put kojeg vidi sa prozora. Ideja je drugačija od ostalih radova, no učenica se ovdje nije u potpunosti koristila strukturnim linijama, već obrisnim.

Radovi iz bodovne kategorije 5



Slika 10, 7. razred osnovne škole

U bodovnoj kategoriji 5 također se nalazi jedan rad. Učenik je koristio i nadopunio sve elemente crteža te ih je prenamijenio i uklopio u ideju svoga rada. Prema opisu autora crtež prikazuje put kroz prošlost. Učenik je ovdje povezoao sve elemente, povezoao element izvan okvira s ostatkom crteža te ispunio svoj crtež bez obzira na element van okvira. Učenik se ovdje u potpunosti odmaknuo od konvencionalnog prikazivanja motiva te se koristio vlastitim simbolima i oblicima, vjerojatno inspiriran video igrom. Učenik ovdje i dalje djelomično koristi obrisnu liniju, ali se većinski koristi strukturnim crtama u prikazivanju tame na svom crtežu (često se događa da učenici počinju sjenčati/bojati papir kako bi nešto zatamnili). Učenik također odstupa od plošnog prikazivanja, te naznačuje privid dubine i volumena crtanog predmeta.

Analizom radova prvog zadatka škole A, u kojemu su učenici trebali prikazati put po želji, dolazimo do zaključka da je većina učenika odabrala put urbanog okruženja, okruženja koje im je poznato, koje se ponavlja iz dana u dan. Učenici su najčešće prikazivali njima poznate i svakodnevne prizore kao što je to slučaj, na primjer, na slici 4,6 i 9 u kojima učenici prikazuju svoje blisko okruženje koje im je poznato i u kojemu se ništa ne mijenja. Iz toga se može zaključiti da se učenici osjećaju sigurno unutar svog okruženja koje je konzistentno svom sadržaju koji je i sada već postao rutina njihovog izražavanja. U gotovo svakom radu vidi se barem jedan gradski motiv koji je prikazan vrlo doslovno, kao što su, primjerice, zgrade u slici 3, ili je to pak sređeni prikaz gradskog okruženja u radu učenika (slika 6). Kada bi se opisao grad, bila bi to mreža sačinjena od betonskih ulica, zgrada, kuća i drugih struktura koje svatko percipira na svoj način.

To gradsko okruženje u kojemu svakodnevno žive učenici centra grada, već je mapirano u njihovom pamćenju te ga oni prikazuju na način na koji ga oni percipiraju s elementima koji im predstavljaju nešto bitno tijekom kretanja svojom sredinom.

Kategorije za Školu B (24 učenika):

U bodovnoj kategoriji 1) – nalaze se dva rada.

U bodovnoj kategoriji 2) – nalazi se četrnaest radova.

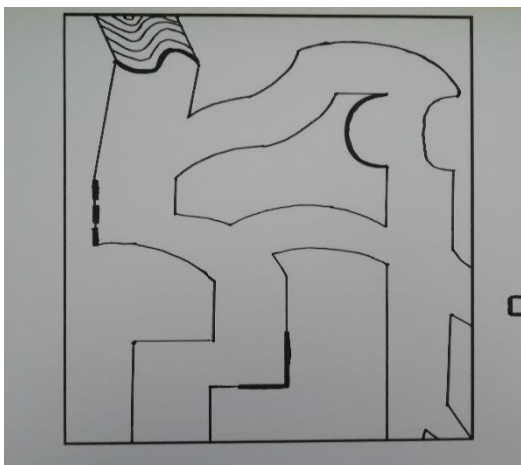
U bodovnoj kategoriji 3) – nalazi se šest radova.

U bodovnoj kategoriji 4) – nalazi se jedan rad.

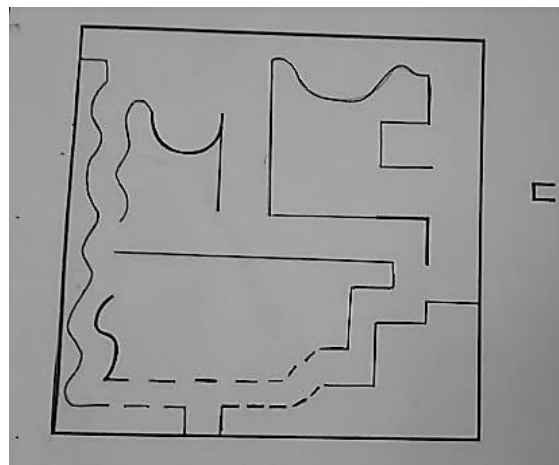
U bodovnoj kategoriji 5) – nalazi se jedan rad.

U bodovnoj kategoriji 6) – ne nalazi se ni jedan rad.

Radovi iz bodovne kategorije 1



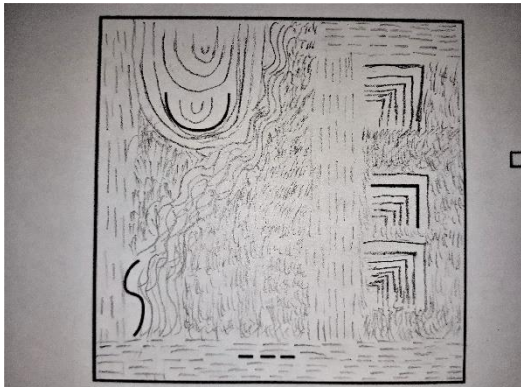
Slika 11, 7. razred osnovne škole



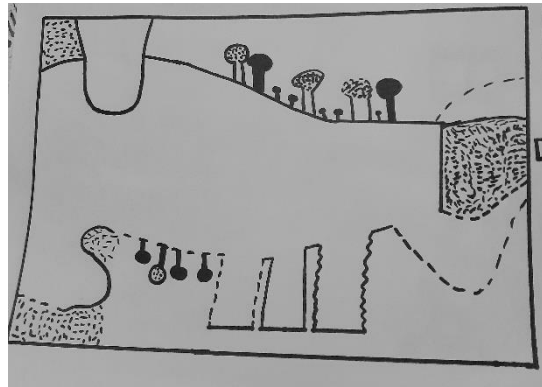
Slika 12, 7. razred osnovne škole

U bodovnoj kategoriji 1 za školu B nalazimo dva rada. Elementi unutar okvira korišteni su na način da su linijski povezani, no nisu nadograđivani te je dodano samo minimalno novih elemenata, tj. linija. Element izvan okvira nije povezan s ostatkom crteža te nije crtano izvan okvira bez obzira na element. Nisu korišteni nikakvi motivi koji bi se mogli opisati kao odmak od čistog linijskog crteža te se učenici ovdje nisu koristili nikakvom strukturom crta, niti različitim gustoćama istih. Crtež je čist i plošan te se ovdje ne vidi nikakav odmak prema perspektivi ili bilo kakvom humorističkom ili afektivnom izražavanju.

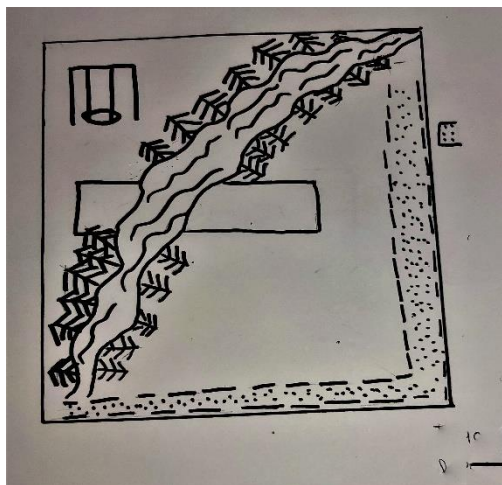
Radovi iz bodovne kategorije 2



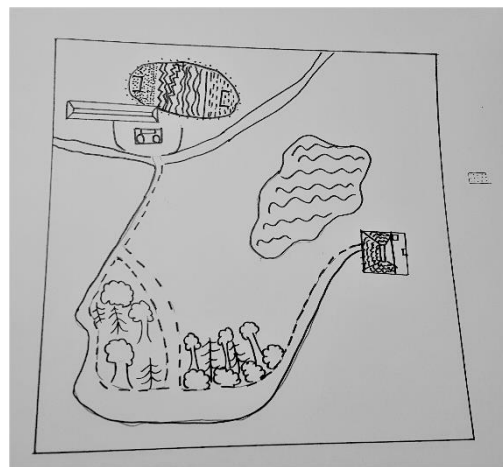
Slika 13, 7. razred osnovne škole



Slika 14, 7. razred osnovne škole



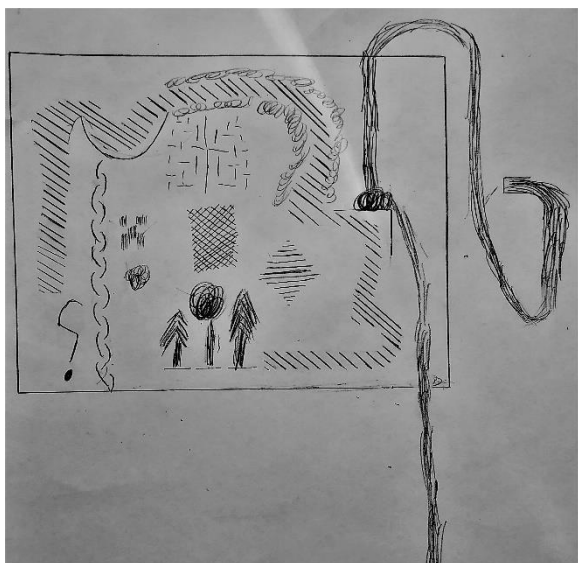
Slika 15, 7. razred osnovne škole



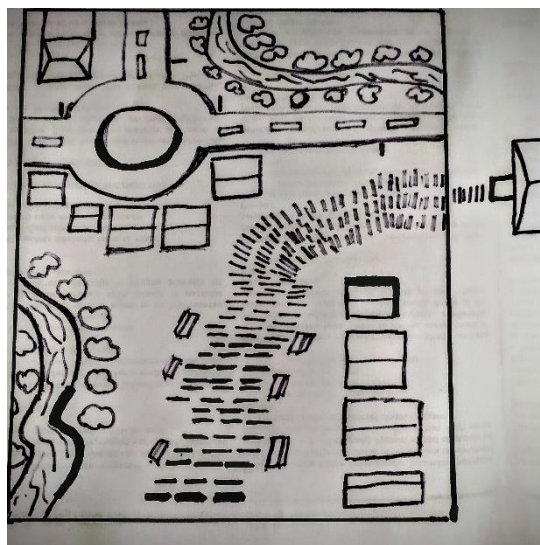
Slika 16, 7. razred osnovne škole

U bodovnoj kategoriji 2 nalazimo sveukupno 14 učeničkih radova. Elementi unutar okvira korišteni su i djelomično nadopunjavani, no element izvan okvira nije povezan s ostatkom crteža. Kao novi elementi korišteni su ili šablonizirani motivi, ili su se već zadani elementi nizali jedan na drugog te se njima nadopunjavao crtež unutar okvira (Slika 13). U crtežima se koriste šablonski motivi te nije prisutan prikaz perspektive. Učenici su se minimalno ili djelomično koristili strukturom crte i različitim gustoćama crta

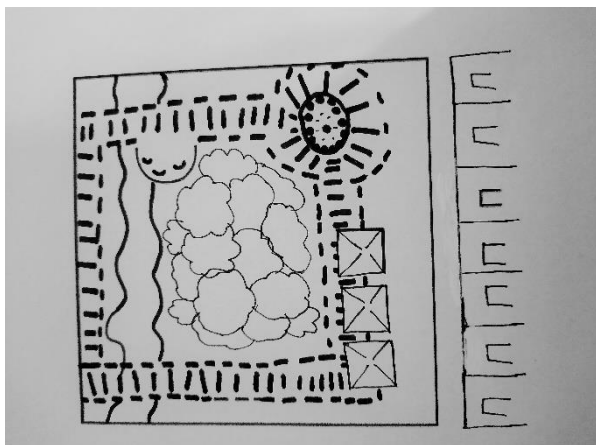
Radovi iz bodovne kategorije 3



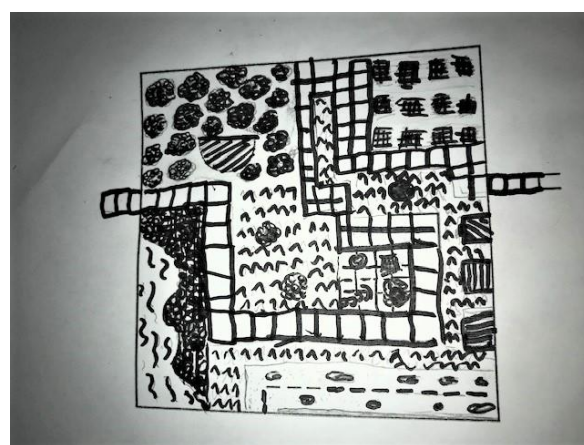
Slika 17, 7. razred osnovne škole



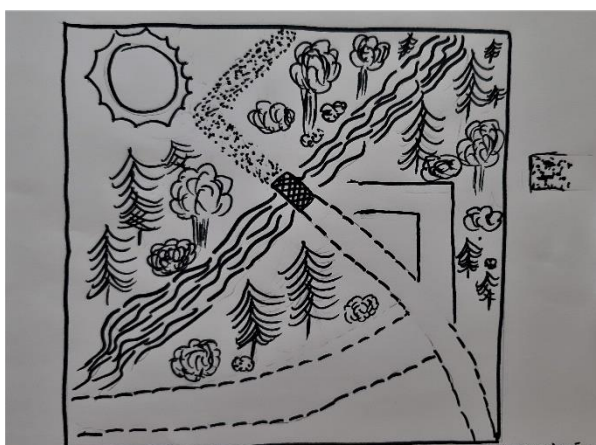
Slika 18, 7. razred osnovne škole



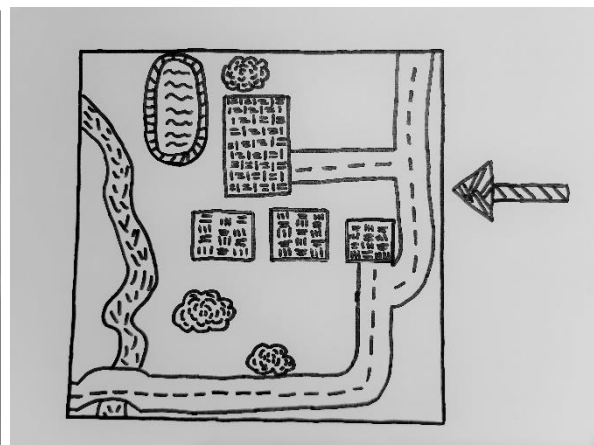
Slika 19, 7. razred osnovne škole



Slika 20, 7. razred osnovne škole



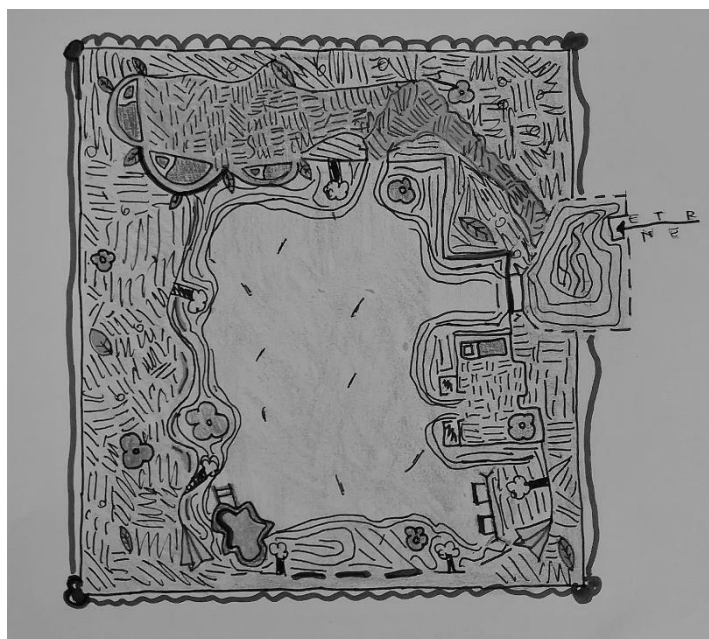
Slika 21, 7. razred osnovne škole



Slika 22, 7. razred osnovne škole

U bodovnoj kategoriji 3 nalazi se šest radova učenika. Elementi unutar i izvan okvira nadograđeni su i iskorišteni. Element izvan okvira nadovezao se na ostatak crteža ili je korišten i na neki način ukomponiran u crtež. Elementi unutar okvira povezani su i tvore temu crteža te su dodavani novi elementi koji se nižu jedan na drugoga ili funkcioniraju sami za sebe. U ovoj kategoriji i dalje se koriste šablonizirani motivi drveća, sunca, kuća i dr. Slika 17 pokazuje primjer najvišeg stupnja korištenja strukturnih linija, bez korištenja obrisnih linija u ovoj kategoriji za školu B. Autor pomoću strukturnih crta tvori nove geometrijske oblike, ali isto tako i šablone drveća. Ostali radovi učenika sastoje se od kombinacije strukturnih i obrisnih linija, crteži su djelomično ili u potpunosti ispunjeni te su korištene različite gustoće i vrste crta. Autor crteža (Slika 19) u svom radu prikazao je put kroz park sa šetnicom, fontanom i raznim objektima za posjetitelje parka. Fontana na prvi pogled izgleda kao šablona sunca, s radijalnim zrakama, no pošto prikaz nije jednak značenju, ona se ne ubraja u šablonski crtež.

Radovi iz bodovne kategorije 4

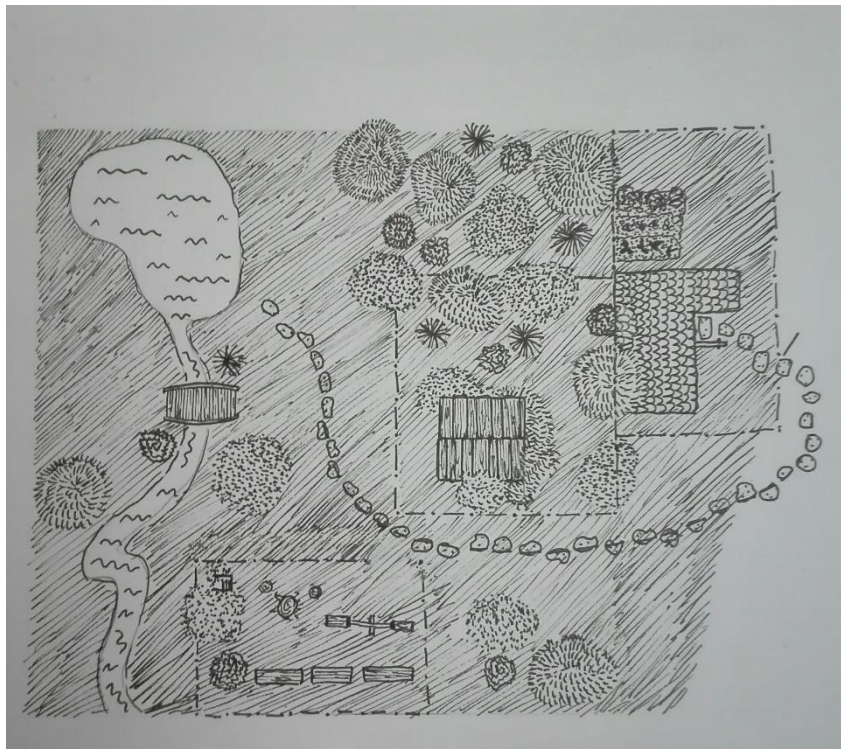


Slika 23, 7. razred osnovne škole

U bodovnoj kategoriji 4 nalazi se jedan jedini rad. Svi elementi predložka su međusobno povezani crtežom i nadograđeni te su dodani novi elementi koji tvore temu crteža i time čine jednu cjelinu. Autorica rada većinski se koristila strukturnim crtama te je prema svome opisu htjela prikazati put kroz vrt na koji ju je inspirirala video igrica „Minecraft“. Vrt se sastoji od više etaža što je autorica dočarala različitim gustoćama i dužinama crta. U sredini crteža nalazi

se ravnina koju je prikazala jako rijetko raspoređenim crticama dok se prema rubu crteža crte zgušnjavaju te bi to trebalo prikazati brežuljke i razne vrtno terase. Vrt ima svoja jezerca i odmarališta za posjetitelje. Učenica je crtala izvan okvira te je i tu dodala novi element i spojila ga s ostatkom crteža. Uočljivo je da je učenica promišljala o svom radu, no usprkos tomu, i dalje se vidi korištenje šabloniziranog cvijeća.

Radovi iz bodovne kategorije 5



Slika 24, 7. razred osnovne škole

U bodovnoj kategoriji 5 nalazi se također jedan rad. Svi elementi su međusobno povezani te objedinjeni u jedan cjeloviti crtež. Elementi su nadograđivani, prilagođavani a dodano i nešto novih elemenata. Crtano je izvan okvira, te je i sam okvir prilagođen crtežu. Autorica rada htjela je prikazati put kroz vrt iz mašte te ga je prikazala koristeći se gustoćom različitog intenziteta i vrstama strukturnih linija uz manje, ali ne i skroz izbjegnuto korištenje obrisnih linija. Prema opisu, travu je htjela prikazati glatkom i gustom, a ostale elemente vrta kao što su biljke i grmovi, htjela je kraćim crticama odvojiti od trave. U vrtu je prikazala i potok sa jezercem obrisnom linijom te je kamenjem htjela naznačiti smjer kretanja kroz vrt. Učenica se u crtežu nije u potpunosti odmakla od šablonskog prikazivanja motiva te nije dočarala pojavu perspektive.

Analizom radova škole B s periferije grada uočeno je da se likovni zadaci učenika prikazom i temom uglavnom fokusiraju na prikaze parkova i vrtova iz čega se može iščitati da takva okruženja čine jedan veći dio njihove sredine. U radovima dominiraju motivi prikaza prirode kao što je drveće, voda, grmlje i cvijeće pa se iz toga može zaključiti da učenici s periferije grada provode više vremena vani pa time svoju sredinu percipiraju na jedan drugačiji način od učenika koji su iz samog centra grada.

Kategorije za Školu C (11 učenika):

U bodovnoj kategoriji 1) – ne nalazi se niti jedan rad.

U bodovnoj kategoriji 2) – nalaze se tri rada.

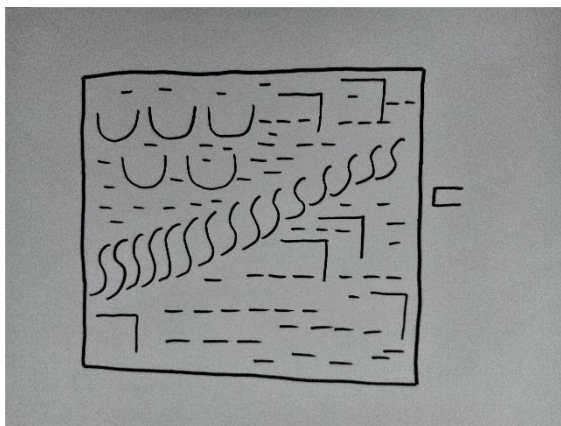
U bodovnoj kategoriji 3) – nalazi se jedan rad.

U bodovnoj kategoriji 4) – nalaze se četiri rada.

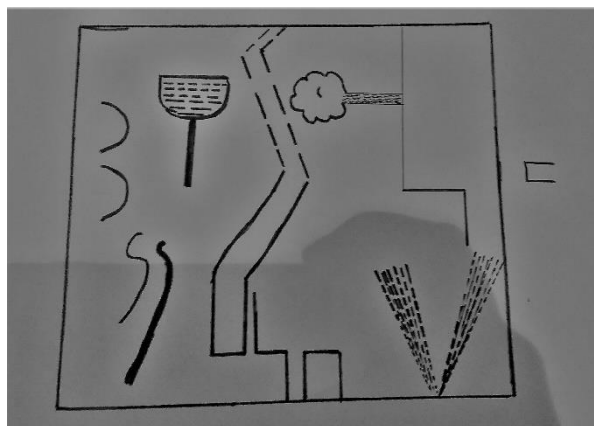
U bodovnoj kategoriji 5) – nalaze se tri rada.

U bodovnoj kategoriji 6) – ne nalazi se niti jedan rad.

Radovi iz bodovne kategorije 2



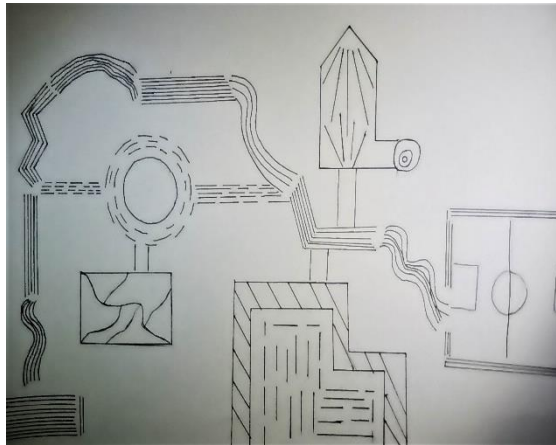
Slika 25, 7. razred osnovne škole



Slika 26, 7. razred osnovne škole

Elementi unutar okvira korišteni su i djelomično nadopunjavani, no element izvan okvira nije povezan s ostatkom crteža. Kao novi elementi korišteni su šablonizirani motivi (Slika 26) ili su već postojeći elementi nanizani jedan na drugoga ili jedan do drugoga te se njima nadopunjavao crtež unutar okvira. Autorica rada (Slika 25) prema opisu je prikazala put do škole. Male i kratke crte prikazuju travu, crte lomljene pod pravim kutom prikazuju klupe, dok polukružne linije prikazuju ljuljačke, a vijugave linije predstavljaju put. Premda u izradi nisu korišteni šablonizirani motivi, učenica se nije koristila strukturom crta te je uočeno da je ovo minimalno inovativan rad te da ne posjeduje bilo kakav afektivni ili humoristični element.

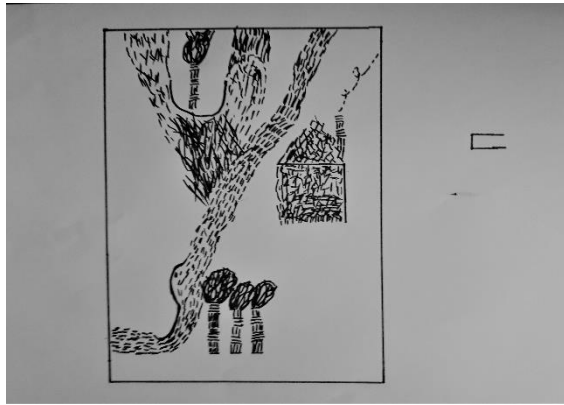
Radovi iz bodovne kategorije 3



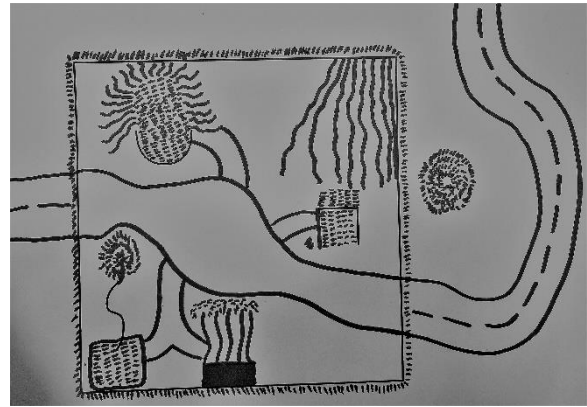
Slika 27, 7. razred osnovne škole

Rad iz bodovne kategorije 3 iz škole C samo je jedan. Elementi unutar okvira su svi povezani i nadograđeni, a sadrži i nešto novih elemenata koji tvore temu crteža. Elementi koji su dodani funkcioniraju u cjelini crteža, ali isto tako mogu funkcionirati i sami za sebe. Element van okvira nije korišten, niti nadovezivan na ostatak crteža (Slika 27). U radu učenika nema okvira, već su elementi u slobodnoj formi razmješteni na papiru te međusobno povezani. Prema opisu autora to je prikaz od kuće do igrališta. Korištene su uglavnom obrisne linije s nešto strukturnih.

Radovi iz bodovne kategorije 4



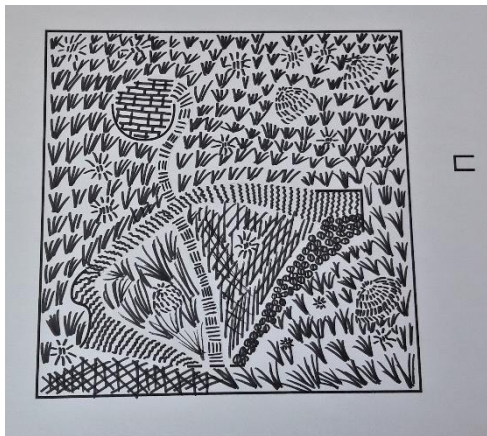
Slika 28, 7. razred osnovne škole



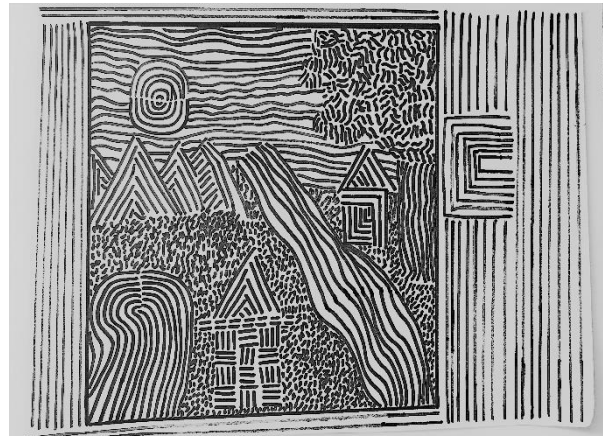
Slika 29, 7. razred osnovne škole

Radova iz bodovne kategorije 4 je četiri. Elementi unutar okvira su svi iskorišteni i nadograđeni, a dodani su i novi motivi. Dodani elementi zajedno s već postojećim sačinjavaju temu slike. Na nekim od radova (Slika 28), element izvan okvira nije korišten, niti spojen sa ostatkom crteža, no crtež sam po sebi već tvori dovoljno bogate prikaze sačinjene od strukturnih crta različitih gustoća i debljina. Ostali radovi ove kategorije u crtež uključuju sve elemente te su međusobno povezani i tvore temu crteža. U crtežima ove kategorije još uvijek su korišteni šablonski prikazani motivi kao što su kućice, drveće i drugo.

Radovi iz bodovne kategorije 5



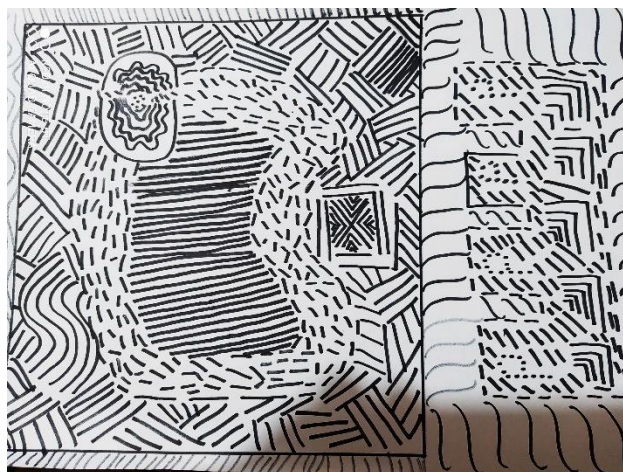
Slika 30, 7. razred osnovne škole



Slika 31, 7. razred osnovne škole

U bodovnoj kategoriji 5 sveukupno je tri rada. Ovi radovi su najrazrađeniji po svojim sadržajima unutar okvira. Premda autorica rada (Slika 30) nije povezala element izvan okvira sa ostatkom crteža te je koristila šablonizirani uzorak trave, svoj crtež je bogato tematski razradila te je koristila sve zadane ključne pojmove. Prema svom opisu rada, imala je na umu tri puta : „Jedan je popločan samo ravnim crtama (pločama) i vodi samo do jednog mjesta. On opisuje bogate ljude koji se ne žele miješati sa ostalim ljudima/pukom. Drugi put se sastoji od kamenčića/ šljunka koji su jeftiniji od ploča. On opisuje ljude koji nisu ni bogati ni siromašni (ljudi srednjeg sloja). Treći put je samo zemlja i prašina. On opisuje siromašne ljude koji nemaju novaca za šljunak pa im je put napravljen od zemlje i prašine. Drugi i treći put završava na istom mjestu. Siromašni ljudi i ljudi srednjeg sloja se ne dijele i ne uzvisuju. Prikazala sam i oranice sa ravnim crtama koje se preklapaju. One ne pripadaju bogatašima. obrađuju ih ponajviše siromašni, jer ljudi srednjeg sloja su većinom zaposleni (jedino ako im posao ne uključuje poljoprivredu). Oko putova sam nacrtala travu i cvijeće (maslačke i tratinčice). S tim putovima sam htjela prikazati da su svi ljudi krenuli na istim pozicijama, no životne okolnosti su neke učinile siromašnima, a neke bogatima.”

S druge strane, autorica rada (Slika 31) je također bogatom strukturom razradila svoj crtež, povezujući sve elemente unutar i izvan okvira. Dodavala nove motive te isto tako stvorila skladnu cjelinu crteža u strukturi koja, prema opisu, tvori put kroz zavičaj. No, i tu su se našla dva šablonska motiva kućica sa dvoslivnim krovom, iako ublažene gusto raspoređenim strukturnim crtama.



Slika 32, 7. razred osnovne škole

U radovima učenika škole C koja se nalazi na selu, također je uočena velika prisutnost motiva prirode i tematski pristup bez naznaka prisutnosti urbaniziranog središta, za razliku od učenika iz centra i s periferije grada. Iz priloženih crteža može se vidjeti snažnija povezanost s okolinom, te „bajkovitija“ i detaljnije prikazana percepcija iste. Kod radova učenika ove škole definitivno se vidi viši stupanj slobode u likovnom izražavanju od, npr., učenika iz centra grada koji su samim pravilima svoje okoline lišeni slobode individualnog izražavanja.

4.2 Analiza testa „Kuća – drvo – čovjek“

Kao i test kreativnog mišljenja, test „Kuća-drvo-čovjek“ proveden je u sedmim razredima osnovne škole iz tri različite sredine (škola A, škola B i škola C) u sklopu nastave Likovne kulture i nastave na daljinu. Ispitana su djeca u starosti 12 do 13 godina.

Učenici su dobili upute za zadatak putem Powerpoint prezentacije te su im se putem iste objasnili ključni pojmovi nastavne jedinice koje su trebali usvojiti i njima se koristiti u izradi svog rada. Uvodna vježba koju su učenici trebali riješiti kako bi mogli nastaviti s likovnim zadatkom bila je za riječi kuća, drvo i čovjek napisati po nekoliko asocijacija. Zatim je zadatak bio napisati po jednu, dvije asocijacije tih riječi u kombinaciji. Učenici su trebali razmisliti o tome koje bi bilo njihovo zajedničko značenje, te kada su napisali sve asocijacije, likovni zadatak učenika bio je riječi kuća, drvo i čovjek nacrtati kroz te asocijacije. Mogli su birati između crtanja triju asocijacija, jednu za svaki pojam ili crtanja jedne asocijacije koja bi imala zajedničko značenje za sva tri pojma. Učenici su također svoj rad morali izraditi kroz strukturu crta i različite gustoće crta. U testu je sveukupno sudjelovalo 46 učenika od kojih je 17 iz škole A, 19 iz škole B, te 10 iz škole C.

Analiza radova prilagoditi će se prema potrebama likovnog zadatka. Pošto se zadatak svodi na asocijativno prikazivanje pojmova, a pojmovi kuća, drvo i čovjek se tipično prikazuju šablonski, analiza radova neće se izvoditi klasično, već će se 4 komponente ocjenjivanja bodovno ocijeniti od 1-5 te će učenik time moći osvojiti sveukupno 20 bodova.

Kriteriji/komponente ocjenjivanja su:

a) doslovni prikaz	○○○○○	asocijativni prikaz
b) nepotpunost kompozicije	○○○○○	cjelovitost kompozicije
c) šablonsko prikazivanje	○○○○○	inovativnost motiva
d) ne korištenje	○○○○○	korištenje ključnih pojmova

Radovi će se prema dobivenim bodovima svrstati u bodovne kategorije:

- 1) 0 – 4 bodova
- 2) 5 – 9 bodova
- 3) 10 – 14 bodova
- 4) 15 – 17 bodova
- 5) 18 – 20 bodova

Kategorije za školu A (17 učenika):

U bodovnoj kategoriji 1) – ne nalazi se niti jedan rad

U bodovnoj kategoriji 2) – nalazi se pet radova.

U bodovnoj kategoriji 3) – nalazi se dvanaest radova

U bodovnoj kategoriji 4) – ne nalazi se niti jedan rad

U bodovnoj kategoriji 5) – ne nalazi se niti jedan rad

Radovi iz bodovne kategorije 2



Slika 33, 7. razred osnovne škole



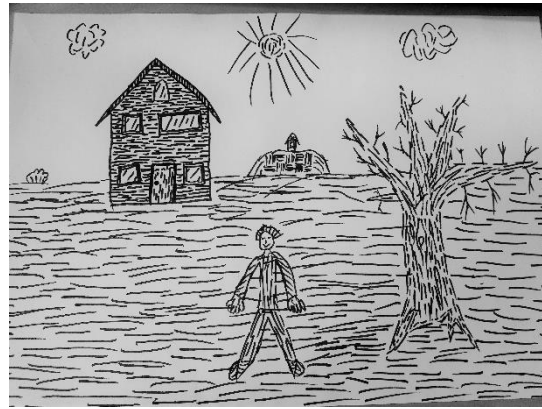
Slika 34, 7. razred osnovne škole

U ovoj kategoriji nalazi se sveukupno pet radova. Pojmovi kuća, drvo i čovjek prikazani su doslovno, šablonski, kompozicijski djeluju nedovršeno te su se učenici djelomično koristili strukturnim crtama ili uopće nisu. Na radu prikazanom na slici 34 može se uočiti čisto korištenje obrisnih linija umjesto strukturnih, svojevrsnu „šablonizaciju“ u prikazu sva tri motiva te još i dodatne motive srca i ptica koji su također šablonizirani. Na radu na slici 33 također se vidi obilno korištenje šabloniziranih kućica, ne korištenje strukturnih crta te minimalna inovativnost u prikazu zadanih pojmova.

Radovi iz bodovne kategorija 3



Slika 35, 7. razred osnovne škole



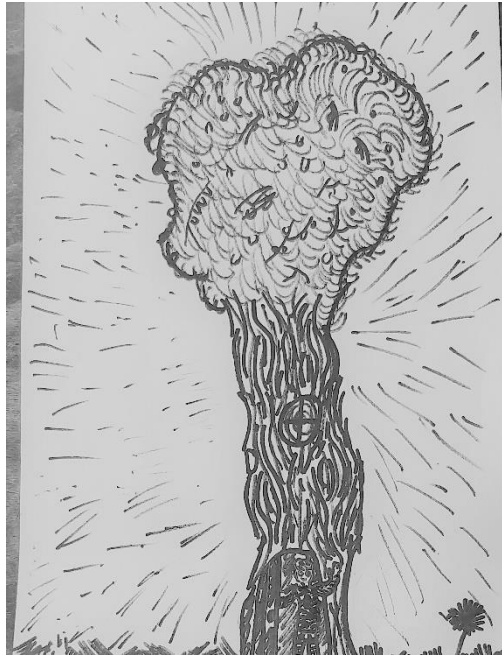
Slika 36, 7. razred osnovne škole

U ovoj bodovnoj kategoriji nalazi se 11 radova, što je većina radova Škole A. Ovdje su svrstani radovi koji prema dodijeljenim bodovima imaju nešto razrađeniju kompoziciju, bogatiji su u svojoj strukturi i razrađenosti crteža, vidljivi su neki pomaci u prikazivanju pojmova kao što je npr. slika 35 na kojoj je prikazano drvo ljudskih atributa, čije su grane oblikovane kao velike ruke. U ovoj kategoriji i dalje su vidljivi šablonski prikazi, no oni nisu čisti već su ukomponirani u svoje okruženje kao što je to rad slika 37. Ovdje je vidljiv drugačiji prikaz drveta. Ono je razgranato, te ima puno plodova, no s druge strane je prikaz kućice, oblaka, stiliziranih ptica i groma opet čisto šabloniziran.

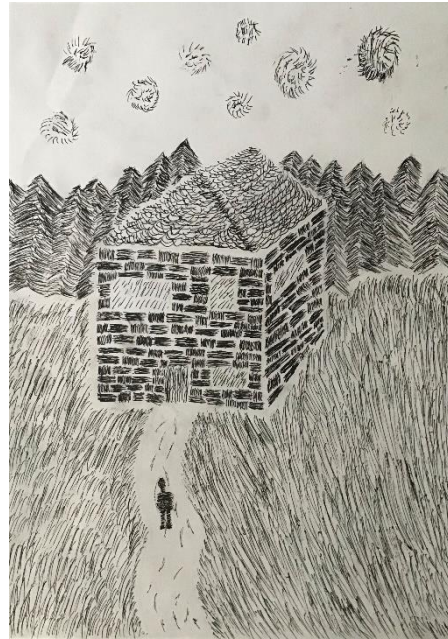


Slika 37, 7. razred osnovne škole

U radu prikazanom na slici 38 učenik je također prikazao pojmove u njihovom doslovnom značenju, no vidi se pomak u prikazivanju te kombiniranju pojmova u jednu cjelinu. Autor rada ovdje prikazuje kuću unutar drva s čovjekom ispred nje. Kompozicijski je crtež dobro riješen, učenik se koristi uglavnom strukturnim crtama, ali se i dalje vide šablonski prikazi.



Slika 38, 7. razred osnovne škole



Slika 39, 7. razred osnovne škole

Slika 39 također je dobar primjer rada bogatog strukturnim crtama, kompozicijski je cjelovit i promišljen, no opet prevladavaju šablone u doslovnom prikazivanju pojmova.

Iz analize radova drugog zadatka škole A uočeno je da su se učenici najviše, ako ne i u potpunosti koristili već dobro poznatim motivima u prikazu okoline i čovjeka unutar njega i u interakciji s njom. Iako je zadatak bio apstraktan te svojim uputama usmjeravao učenike na to da ova tri pojma koja čine njihovu okolinu prikažu na asocijativan način te njihovo dublje značenje ili kroz neku funkciju u njihovom neposrednom okruženju, učenici su većim djelom pojmove prikazali doslovno. Ovakav prikaz pojmova predstavljen je od učenika iz centra grada, koji u svojoj neposrednoj okolini ovakve prizore ne mogu vidjeti, niti biti u doticaju s njima. Smatra se da se putem ovih rezultata zadataka vidi da učenici samo površno percipiraju okolinu u kojoj se nalaze i kojom se kreću svakodnevno. Uočeno je da učenici nisu u potpunosti svjesni svoje uloge te svoje povezanosti s okolinom, niti se okolina u kojoj se oni zapravo nalaze ne odražava kao takva u njihovom radu.

Kategorije za školu B (19 učenika):

U bodovnoj kategoriji 1) – ne nalazi se niti jedan rad.

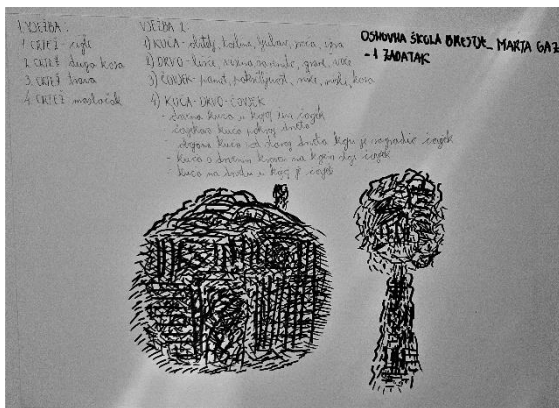
U bodovnoj kategoriji 2) – nalazi se osam radova.

U bodovnoj kategoriji 3) – nalazi se jedanaest radova.

U bodovnoj kategoriji 4) – ne nalazi se niti jedan rada.

U bodovnoj kategoriji 5) – ne nalazi se niti jedan rad.

Radovi iz bodovne kategorije 2



Slika 40, 7. razred osnovne škole

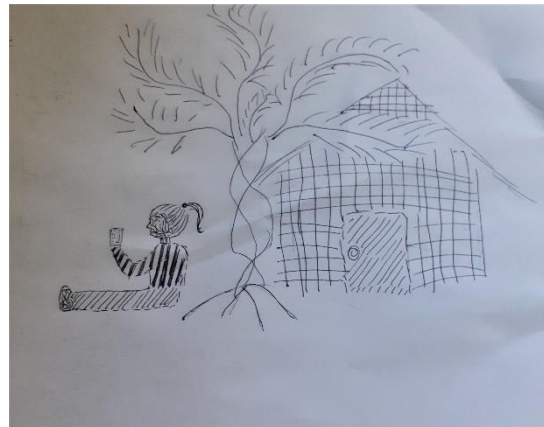


Slika 41, 7. razred osnovne škole

U ovoj kategoriji nalazi se osam radova. Crteži su u prikazima zadanih motiva nepotpuni, doslovno i šablonski prikazani. Crteži su kompozicijski nepromišljeni pa su i neki motivi preuzeti od drugih učenika unatoč nastavi na daljinu (usporedi sliku 43 i 47). Učenici čiji su radovi u ovoj kategoriji djelomično su se koristili strukturnim crtama i različitim gustoćama istih, no glavni razlog iz kojeg su oni u ovoj kategoriji nedovoljna je razrađenost teme, odbacivanje dijela zadatka te također obilno korištenje šablonskih prikaza. U ovakvim prikazima motiva ne vidi se inovativnost, kreativno promatranje zadatka i pronalazak svojstvenog rješenja, već automatsko i uvježbano ponavljanje pjesme.



Slika 42, 7. razred osnovne škole



Slika 43, 7. razred osnovne škole

Radovi iz bodovne kategorije 3

U ovoj bodovnoj kategoriji nalaze se radovi koji su se svojim prikazima motiva te kompozicijskim rješenjima odmakli od bodovne kategorije 2. U ovoj kategoriji nalazi se jedanaest radova koji su po svom načinu prikazanih pojmova dosta različiti i, može se reći, inovativniji. I dalje se koriste doslovni prikazi zadanih pojmova, ali su oni ukomponirani s još drugim elementima i drugačije smješteni na papir. Radovi ove kategorije, većinski su izrađeni u strukturalnim crtama, što se može uočiti iz predstavljenih primjera.



Slika 44, 7. razred osnovne škole



Slika 45, 7. razred osnovne škole

Prema opisu autora, u svom radu (slika 44) asocijacija za kuću mu je bila toplina koju je htio prikazati putem vatre u kaminu. Crtež je cijeli izrađen strukturalnim crtama, no asocijativno se prikazuje samo jedan pojam te se ovdje i dalje pojavljuju šablonizirani motivi drveća. Autor rada (slika 45) svoj rad je opisao kao sigurnost te kaže da su mu prvi pali na pamet obitelj i dom. Iz tog razloga je prikazao kuću u prirodi. Iako je razmišljao o asocijacijama koje je trebalo prikazati, na kraju je ipak prikazao doslovne motive te se i ovdje pojavljuju šablone kao što su sunce i oblaci. Naspram prethodnog crteža (slika 44), ovdje se koristila kombinacija obrisnih i strukturalnih linija.

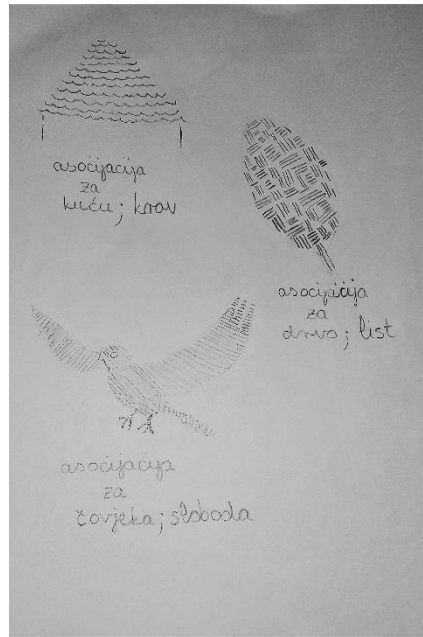


Slika 46, 7. razred osnovne škole



Slika 47, 7. razred osnovne škole

U ovoj bodovnoj kategoriji nalaze se i radovi koji su tematski razrađeniji te su korištene samo strukturne crte, ali i šablonski prikazi. Prema opisu autorice rada (slika 46), njen crtež prikazuje asocijacije djeteta za čovjeka, a dom za kuću koju istovremeno predstavlja drvo. Iako je ovdje i dalje doslovno prikazan motiv drva, on ovdje ima dvostruku ulogu kao asocijacija na kuću i kao prvobitan motiv. Crtež je u potpunosti izrađen u strukturnim crtama te su korištene različite gustoće u izradi crteža kako bi se vidjela razlika između površina i tamnijih dijelova crteža kao što je dočarana sjena na kori drveta. Zajednička asocijacija rada (slika 47) je život. Život je prikazan kao kuća na drvetu koju je napravio čovjek te time tvori jednu novu kombinaciju ovoga pojma i tri motiva. Motivi prema opisu autorice tvore jednu asocijaciju, no i dalje se vidi šablonizirano prikazivanje pojmova.



Slika 48, 7. razred osnovne škole

U crtežu prikazanom na slici 48 ove bodovne kategorije, pojmovi su u potpunosti prikazani asocijativno. Iako pojmovi kompozicijski nisu objedinjeni u cjelinu, nego nabrajani jedan pored drugoga, autor ovog rada pojmove kuća, drvo i čovjek prikazao je putem asocijacija krova, lista i slobode te je slobodu prikazao kao pticu što se može čitati kao dvostruku asocijaciju.

Iz radova drugog zadatka učenika škole B s periferije, vidno je da i ovdje učenici pojmove vezane uz svoju okolinu također prikazuju na već poznat i doslovan način. No, vide se i neki pomaci u prikazivanju tih pojmova i percepcija istih. Iako oni likovno nisu najuspješnije izraženi, primjećuje se da učenici ove škole svoju okolinu ipak percipiraju na drugačiji način te se vidi dublja povezanost te jedno drugačije gledište na nju i veća osviještenost prema okolini i samome sebi u interakciji s njom. Navedeno može se vidjeti na radovima učenika (slike 46,47 i 48) gdje oni pojmove prikazuju kroz asocijacije dom, život, sloboda itd.

Kategorije za školu C (10 učenika):

U bodovnoj kategoriji 1) – ne nalazi se niti jedan rad

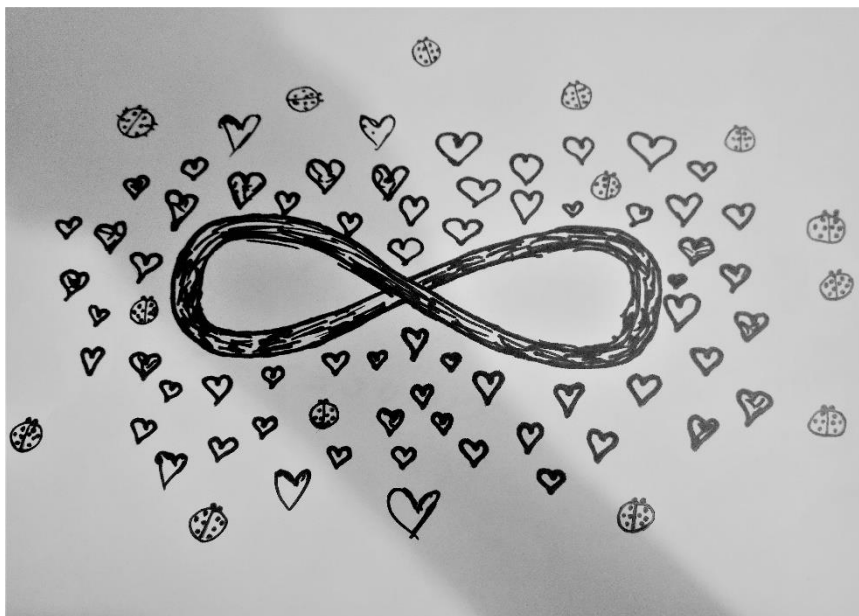
U bodovnoj kategoriji 2) – nalazi se jedan rad.

U bodovnoj kategoriji 3) – nalazi se tri rada.

U bodovnoj kategoriji 4) – nalazi se tri rada.

U bodovnoj kategoriji 5) – nalazi se tri rada.

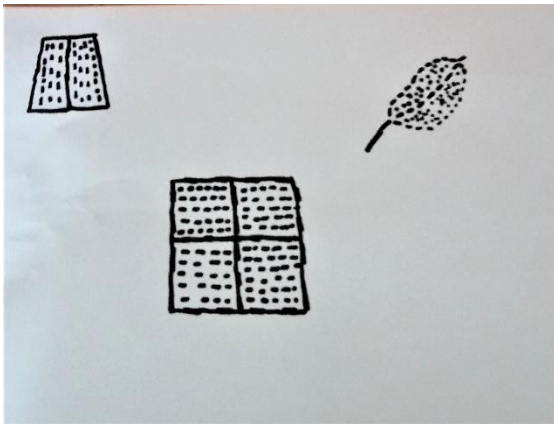
Radovi iz bodovne kategorije 2



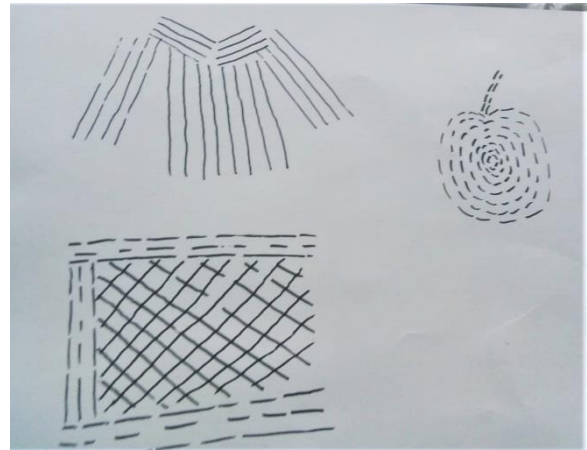
Slika 49, 7. razred osnovne škole

U bodovnoj kategoriji 2 za školu C samo je jedan rad. Iako je autorica pojmove kuća, drvo i čovjek htjela prikazati asocijativno kroz pojmove beskonačnosti, ljudske nutrine i prirodu, pojmovi su u potpunosti izvedeni šablonski i kompozicijski su neusklađeni, a strukturne crte nisu ni korištene. Uočeno je da su čak i apstraktni pojmovi kao što su beskonačnost i ljudska nutrina memorirani kao šablonski prikazi. U ovom radu nije vidljiva nikakva naznaka autentičnosti ili inovativnosti te je rad time smješten u kategoriju 2.

Radovi iz bodovne kategorije 3



Slika 50, 7. razred osnovne škole



Slika 51, 7. razred osnovne škole

U ovoj kategoriji nalazimo tri rada koji se razlikuju u prikazivanju pojmova i kompozicijskim svojstvima. Autor prvog rada (slika 50) prikazao je pojmove kuća, drvo i čovjek putem asocijacija list, hlače i prozor, dok je autorica crteža (slika 52) zadane pojmove prikazala doslovno. Oba učenika su svoje crteže izradili strukturalnim crtama, no na prvom radu kompoziciji nije pridodana pažnja, dok drugi rad kompozicijski tvori jednu cjelinu, ali su ovdje korištene šablone. Prema bodovanju, oba rada spala su u ovu kategoriju radi različitih pristupa radu, te su po kriterijima bodovanja varirali po svojoj uspješnosti. Isto se odnosi i na sliku 51 ove bodovne kategorije



Slika 52, 7. razred osnovne škole

Radovi iz bodovne kategorije 4

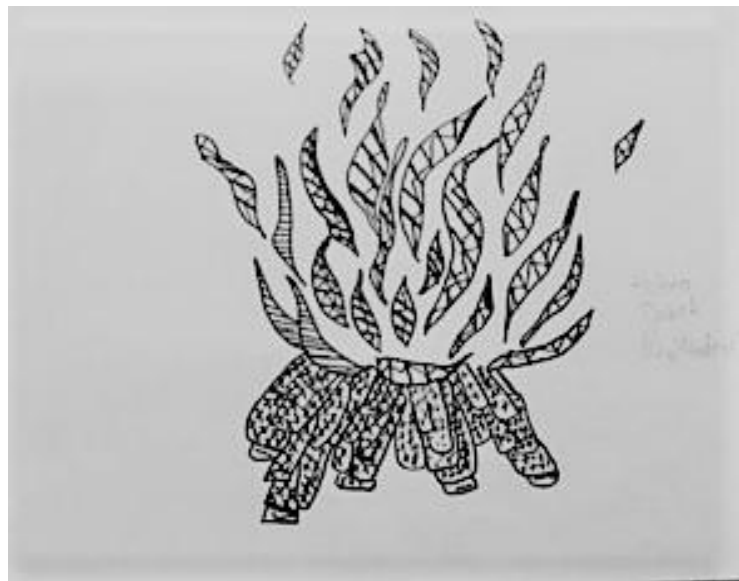


Slika 53, 7. razred osnovne škole

U ovoj bodovnoj skupini su tri rada. Prvi rad (slika 53) razlikuje se po svom načinu prikaza pojmova od druga dva rada. Autor rada pojmove prikazuje na prepoznatljiv način, ali putem osobne interpretacije. Ovdje se i dalje pojavljuje šablonizirani prikaz kao što je sunce, ali je crtež kompozicijski cjelovit te su motivi koji su prikazani strukturno spojeni i time u međusobnoj interakciji.



Slika 54, 7. razred osnovne škole

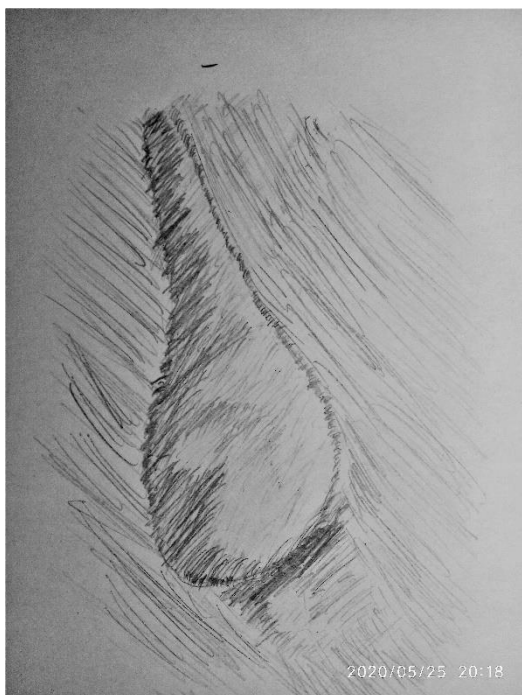


Slika 55, 7. razred osnovne škole

U crtežima (slika 54 i 55) pojmovi su prikazani kroz zajedničku asocijaciju te su izrađeni strukturnim crtama u kombinaciji s obrisnim linijama. Autorica prvog crteža (slika 54) svoj je rad opisala kao zajedničku asocijaciju na pojmove. Nacrtała je krevet koji je izrađen od drveta, smješten je u kući i služi tome da se čovjek na njemu odmara. Autorica drugog rada svoj crtež (slika 55) opisala je isto kao skup asocijacija koji nju najviše podsjećaju na vatru.

Za nju vatra predstavlja drvo kojim se grije dom, tj. kuća, i ljudsku dobrotu koja predstavlja čovjeka. U ovim radovima vidi se odmak prema inovativnom sagledavanju zadanog problema kojeg su učenice riješile promišljajući i istražujući te na kraju prikazujući pojmove metaforički.

Radovi iz bodovne kategorije 5

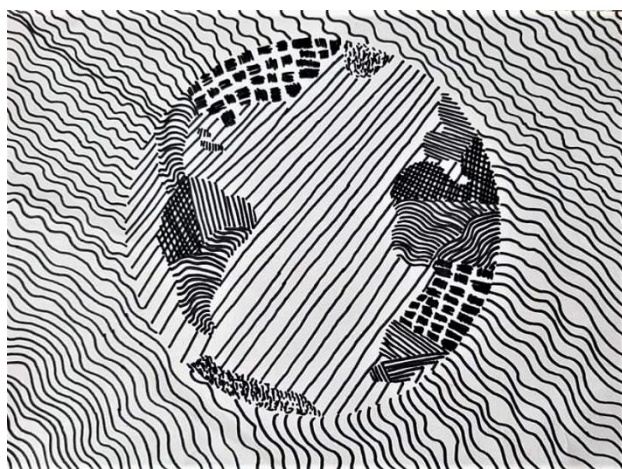


Slika 56, 7. razred osnovne škole



Slika 57, 7. razred osnovne škole

Radovi u bodovnoj kategoriji 5 u potpunosti su izrađeni od strukturalnih crta različitih gustoća i debljina. Crtežom su prikazane zajedničke asocijacije na sva tri motiva. Autor prvog crteža (slika 56) prikazao je kap vode. Kap vode ga je asocijala na sva tri pojma, jer kap prikazuje suzu koju čovjek ispušta kada plače, kap prikazuje kuću koja svojim krovom štiti od kiše i na kraju krajeva voda je potrebna drvu kako bi naraslo. Autor drugog rada (slika 57) je crtežom prikazao lokot koji predstavlja sigurnost. Za njega sigurnost predstavlja kuću koja štiti čovjeka te i čovjek štiti druge ljude. Drvo ga je asocijalo na sigurnost jer ono pod sobom štiti životinje.



Slika 58, 7. razred osnovne škole

Autorica trećega rada (slika 58) je u svom opisu napisala :„ Kada sam od riječi kuća, drvo i čovjek napisala asocijacije, prvo što mi je palo na pamet bila je zemaljska kugla, ona me također podsjeća na zajedništvo te sam stoga asocijaciju *zajedništvo* prikazala kao zemaljsku kuglu.”

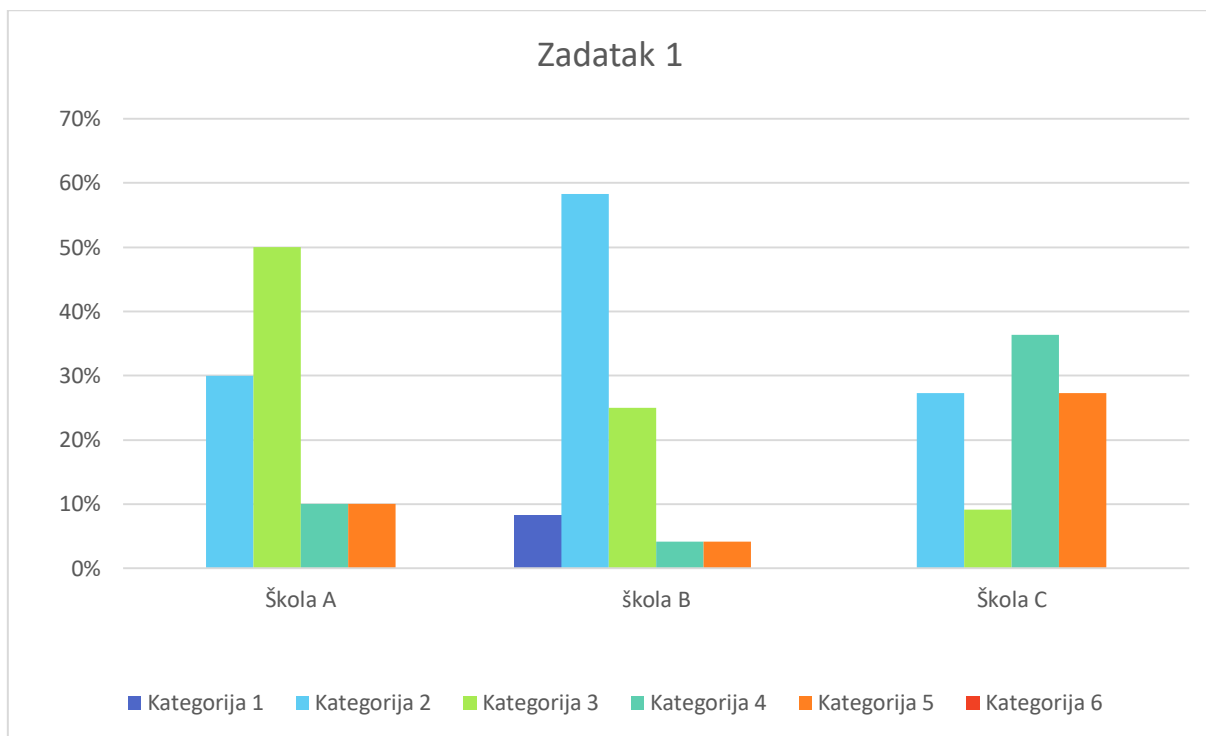
Radovi ove kategorije primjeri su dubljeg promišljanja i inovativnijeg načina sagledavanja zadatka. Učenici su ovim radovima pokazali rezultate propitivanja, promatranja van šablonskog okvira te time na kreativan način razvili vlastite stavove i ideje.

U radovima učenika iz škole C, vidi se najveći odmak u prikazivanju pojmova i najveća svijest o povezanosti s okolinom koja se na radovima učenika odražava kao dublje razumijevanje okoline te prikaz iste kroz asocijacije kao što je sigurnost. Učenici većinski svoju okolinu i same sebe u interakciji s njom prikazuju kroz jednu zajedničku asocijaciju. Iz toga se zaključuje da su učenici više povezani s okolinom u kojoj se nalaze, više su svjesni sebe kao čimbenika koji djeluje na nju i isto tako okoline kao čimbenika koja djeluje na njih. Oni su prema svom shvaćanju sami stvorili koncept svoje okoline i prikazali ju na takav način, što se najbolje može vidjeti u radovima učenika slika 54 – 58.

4.3. Rasprava

U raspravi o rezultatima ovog istraživanja prikazani su brožčani rezultati ispitanika u obliku postotaka. Postotak radova raspoređen po pojedinim bodovnim kategorijama prikazan je pomoću grafova kao vizualnim pokazateljem rezultata koje su postigle škole. U daljnjem tekstu Škola iz centra grada pisati će se kao škola A, škola sa periferije kao škola B, te škola sa sela kao škola C.

U prvom zadatku sveukupno je sudjelovalo 45 učenika od kojih je 10 učenika iz škole A, 24 učenika iz škole B, te 11 učenika iz škole C. Putem analize testova i kategorijskom bodovanju testa, uočavamo da je najmanje korištenja šablonskih motiva te inovativno i promišljeno rješavanje problema uočeno u školi C.

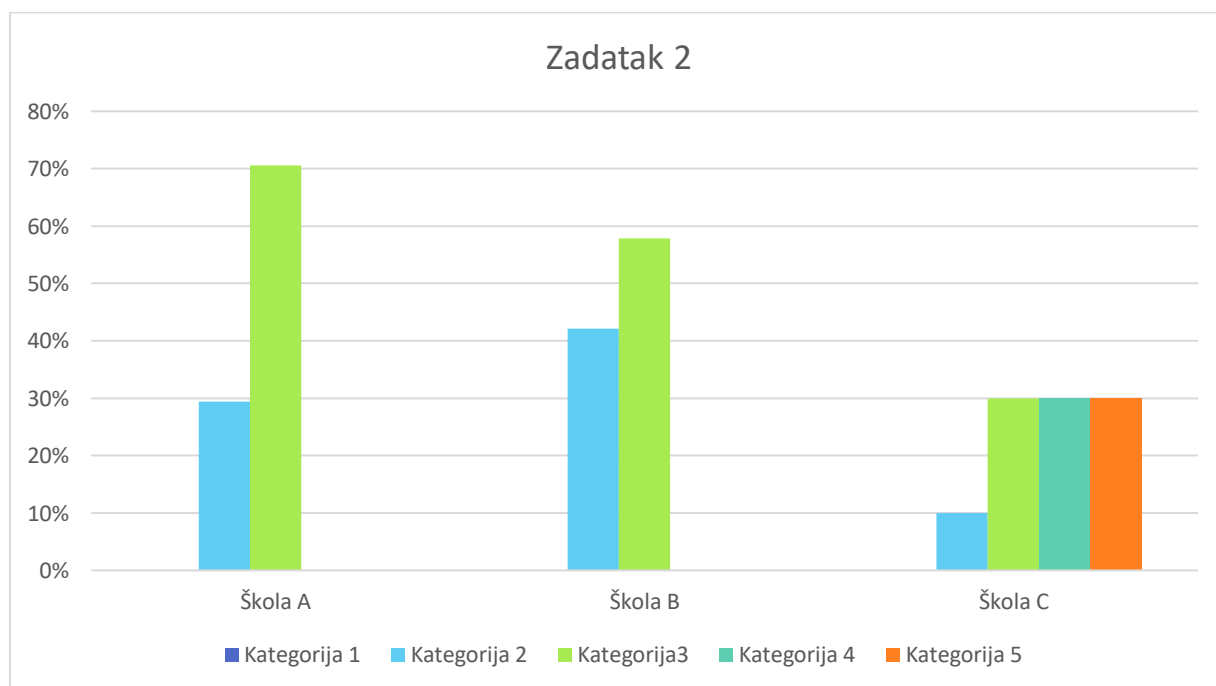


Slika 59, Grafički prikaz rezultata u postocima – Zadatak 1

Prema prikazanim rezultatima izraženim u postocima, vidimo da se u školi A od ukupnog broja sudionika (10) tri rada, što čini 30% sveukupnog broja radova, zauzima bodovnu kategoriju 2. Radovi iz bodovne kategorije 3 kojih je ukupno pet, čine 50% ukupnih radova te se u kategorijama 4 i 5 nalazi po jedan rad što čini 10% svake bodovne kategorije. Uočeno je da se najviše radova nalazi u bodovnoj kategoriji 3. Radovi iz kategorije 3 crtežom izlaze van okvira te su svi elementi unutar njega povezani i međusobno tvore temu crteža, međutim i dalje se koriste najviše šablonski motivi u izradi crteža. U školi B sveukupno je sudjelovalo 24 učenika, od kojih dva rada, tj. 8,33% čine bodovnu kategoriju 1.

U bodovnoj kategoriji 2 nalazi se čak 14 radova što čini 58,33% od sveukupnog broja radova, time i najveći udio radova učenika ove škole. Radovi ove bodovne kategorije nedovršeni su crteži, tj. nisu korišteni svi elementi crteža te se crtež nalazi samo unutar okvira. Također se koriste već poznati šablonski motivi. U bodovnoj kategoriji 3 nalazi se 6 radova, što čini 25% sveukupnog broja radova, a kategorije 4 i 5 imaju svaka po jedan rad, tj. čine 4,16% po kategoriji. U školi C od sveukupnog broja radova kojih je 11, 3 rada nalazi se u bodovnoj kategoriji 2, što čini 27,27% sveukupnih radova. U kategoriji 3 nalazi se jedan rad što čini 9,09% radova. Kategorija 4, sa sveukupno 4 rada čini 36,6% ,a kategorija 5 27,7% radova. Prema ovdje iščitanim rezultatima može se zaključiti da se radovi s manjim korištenjem šablonskih prikaza te inovativnijim i promišljenijim pristupanjem zadatku i temi nalaze u školi C, dok radovi s najviše korištenih šablona i manje inovativnim rješenjima nalaze u školi B.

U zadatku 2 sveukupno je sudjelovalo 46 učenika od kojih je 17 učenika iz škole A, 19 učenika iz škole B i 10 učenika iz škole C. Kako se glavni cilj zadatka prenamijenio od iščitavanja integracije osobnosti pojedinca u iščitavanje korištenja šabloniziranih prikaza u likovnom izričaju, kriteriji za analizu testa također su se morali prilagoditi. Kriteriji su osmišljeni tako da budu fleksibilniji u bodovanju te su bili povišeni ili spuštteni ovisno o sveukupnim završnim rezultatima crteža jedne škole.



Slika 60, Grafički prikaz rezultata u postocima – Zadatak 2

Prema prikazanim rezultatima izraženim u postocima u školi A od sveukupno sedamnaest radova, pet radova nalazi se u kategoriji 2, što čini 29, 41% sveukupnog broja radova.

U bodovnoj kategoriji 3 nalazi se ostalih dvanaest radova škole A, što čini čak 70, 59%?. Na radovima u ovoj kategoriji vidi se pomak u razrađenosti crteža, crteži su bogatiji u svojoj strukturi, no i dalje prevladavaju šablonski prikazi pojmova kuća, drvo i čovjek. U bodovnoj kategoriji 2, škola B sadrži osam radova te to čini 42,10%?, dok se u kategoriji 3 nalazi ostalih 57,90%? radova sudionika. Radovi kategorije 3 škole B cjelovitiji su u svojoj kompoziciji te su većinski korištene strukturne crte, no pojmovi su samo djelomično prikazani kroz asocijacije. Škola C najviše varira po broju radova u kategorijskim skupinama. Od sveukupno deset radova, jedan rad nalazi se u kategoriji 2 te on čini 10%. Tri rada nalazi se u kategorijskoj skupini 3, što čini 30% te se isti broj radova nalazi u kategorijskoj skupini 4 i 5, što čini 30%, radova po kategoriji.. Radovi iz kategorijskih skupina škole C pokazuju najveće pomake prema dubljem promišljanju i inovativnijem načinu sagledavanja zadatka. Pokazani su rezultati propitivanja, promatranja van šablonskog okvira te razvijanja vlastitih stavova i ideja na kreativan način.

4.4. Zaključak

Svrha ovog istraživanja bila je dokazati da učenici koji su odrastali u različitim sredinama drugačije pristupaju rješavanju zadanih problema i zadataka na satima likovne kulture, tj. da učenici, ovisno o sredini u kojoj odrastaju manje ili više koriste imaginaciju te su manje ili više motivirani pri izvršavanju zadataka i kreativnom izražavanju vlastitih ideja i stavova. Tema ovog istraživanja bila je ispitati zastupljenost šabloniziranog prikazivanja motiva kod učenika u nastavi likovne kulture. Dobiveni rezultati potvrdili su pretpostavke da je okruženje učenika na određeni način povezano s kreativnošću u likovnim radovima učenika. Rezultati dobiveni pomoću "Testa kreativnosti" (K. Urban i H. Jelle) i testa „Kuća – drvo – čovjek“ (J. Buck) dokazuju kako se u školama urbanog okruženja, tj. škola iz centra grada i periferije grada češće i intenzivnije pojavljuju šablonski prikazi u likovnom izražavanju učenika nego u školi iz manje sredine.

Primjena odabranih testova bila je vrlo jednostavna te su oni po svom dizajnu vrlo fleksibilni i time dozvoljavaju bezbroj načina izvedbe i prilagodbe za različite nastavne jedinice i predmete. Testovi se tematski daju bogato razraditi i to učenicima može pružati nove izazove i zadovoljstva u otkrivanju novih iskustava koje onda mogu i primjenjivati u svakodnevnom životu i u drugim aktivnostima. S obzirom da je istraživanje izvedeno na daljinu, očekivani rezultati su dobiveni no, smatra se da bi rezultati ovog istraživanja bili puno kvalitetniji u pogledu stvaralaštva učenika da se istraživanje odvijalo u redovnoj situaciji sa učenicima unutar razredne zajednice i u neposrednom verbalnom kontaktu s njima. Rezultati ovog istraživanja ukazuju na to da je moguć odmak od šablonskog ponašanja i razmišljanja primjenom raznovrsnih zadataka koji će potaknuti učenikovu maštu i samostalno izražavanje te želju za razradom vlastite ideje učenika.

4.5.Literatura

1. AMABILE, Teresa M., 2012, *Componential Theory of Creativity*, Harvard Business School, Working Paper 12-096
2. COHEN, Daniel, 1977., *Creativity, what is it?*, M. Evans and Company, Inc, NY
3. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. . <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44924>>. Pristupljeno 21. 6. 2020.
4. OSTER G. D., Gould P., 1987., *Using Drawings in Assessment and Therapy*, Brunner/Mazel, Bristol, PA,
5. PEHAR L., BIRUŠKI D. Č., 2018., *(Zanemarena) uloga i važnost društvenih normi u poticanju međugrupnog kontakta: Pregled dosadašnjih nalaza i istraživački izazovi* , Filozofski fakultet, Zagreb
6. SHERIF, Muzafer, 1936., *A Psychology of Social Norms*, Harper & Brothers Publishers, NY and London,
7. SPODEK B., SARACHO O.N., 2006., *Handbook of research on education of young children*, Lawrence Erlbaum Associates, Publishers London,
8. SUPEK, Rudi, 1987., *Dijete i kreativnost*, GLOBUS, Zagreb, Jugoslavija
9. ŠKRBINA, Dijana, 2013., *Art terapija i kreativnost*, Veble Commerce, Zagreb
10. URBAN, Klaus K., 2005., *Assessing creativity: The Test for Creative Thinking - Drawing Production (TCT-DP)*, International Education Journal

4.6.Prilozi

4.6.1 Priprema za nastavni sat

Ime i prezime studenta: Karla Damjana Radanović

Škola:

Razredni odjel: 7. razred

Školska godina: 2019./2020.

Dan izvedbe:

Priprema za nastavni sat:

Naziv NT/J Površina – izražajnost crta – složene strukture

Iz nastavne cjeline/teme: Plošno oblikovanje / 2D

Tip sata: obrada novog nastavnog sadržaja

I. CILJ I SHODI UČENJA U NASTAVNOJ JEDINICI

(znanja, vještine i stavovi)

Odgojno-obrazovni cilj nastavnog sata: Upoznati učenike s različitim strukturnim crtama i gustoćom crta, naučiti ih kako upotrebom strukturnih crta graditi crtež te pomoću njih izraziti apstraktne pojmove. Cilj je također doprinijeti učenikovo individualnoj percepciji o okolini u kojoj se nalazi, te važnosti njenih mehanizama u interakciji.

ISHODI UČENJA (postignuća učenika/kompetencije/znanje, vještine vrijednosti i stavovi)

Učenik će biti sposoban:

- Prikazati pojam, predmet ili oblik pomoću strukturnih crta.
- Usporediti te koristiti različite gustoće crta u prikazivanju raznih oblika kroz crtež.
- Izraziti misli i asocijacije pomoću strukturnih crta.
- Spoznati važnost okoline u kojoj se nalazi.

II. DIDAKTIČKO-METODIČKI PODACI O NASTAVNOJ JEDINICI

<p>Etape nastavnog sata :</p>	<p>1.sat</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Šire istraživanje5min. 2. Fokusirano istraživanje3min. 3. Ponavljanje2min. 4. Realizacija ideje, npr. praktični rad učenika/ individualno i poticaj/učitelj... 30min. 5. Analiza i vrednovanje ostvarenih likovnih radova 5min. <p>2.sat</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Šire istraživanje5min. 2. Fokusirano istraživanje3min. 3. Ponavljanje2min. 4. Realizacija ideje, npr. praktični rad učenika/ individualno i poticaj/učitelj... 30min. 5. Analiza i vrednovanje ostvarenih likovnih radova 5min.
Likovno područje:	Plošno oblikovanje / 2D
Nastavna tema:	Površina – izražajnost crta – složene strukture
Ključni pojmovi:	Gustoća crte, struktura crtama
Likovni elementi:	Crta
Elementi gradnje likovne sintakse:	harmonija
Likovni motiv:	Put u svojoj strukturi 2. Asocijacije na pojmove kuća, drvo i čovjek prikazati pomoću strukturnih crta
Likovni problem:	Različitom gustoćom strukturnih crta prikazati ritam i harmoniju u prikazivanju raznih pojmova i oblika.
Likovno tehnička sredstva:	papir, Power-point, tuš, pero
Likovno-umjetnička djela vezana uz nastavnu jedinicu:	

Oblici rada:	sociološki oblik rada: frontalni, grupni, samostalni rad psihološki oblik rada: po zamišljanju/imaginaciji
Metode rada:	Dijaloška, rad u grupi, uspoređivanje, praktični rad, vrednovanje, grupna diskusija,
Mediji (nastavna sredstva i pomagala):	Projektor, kompjuter, Power-point prezentacija
Korelacija:	
Literatura:	a) Za učenike (udžbenici, priručnici i drugi izvori znanja): 1. Moje boje 7, Miroslav Huzjak, Ivana Rupić; ŠK
	b) Za nastavnika (stručno-znanstvena, metodička, pedagoška, psihološka): 1. MZOS – Nastavni plan i program za osnovnu školu 2. 3. 4.

III. RAZRADA NASTAVNOG SATA («SCENARIJ»)

(Detaljna razrada sata – «scenarij» nastavnog procesa. Ovdje se detaljno razrađuje sat onako kako će se izvesti: pritom se ne preporučava sadržaj, već naznačuju načini učenja i poučavanja. Treba odrediti ne samo što će raditi nastavnik, već i što će raditi učenici: nastavnik osmišljava, oblikuje, priprema i organizira situacije učenja prikladne predmetu, kao i učeničke

ETAPE NASTAVNOG SATA	UČITELJ	UČENIK	OBLICI RADA	METODE RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
<p>1. ŠIRE ISTRAŽIVANJE</p> <p>..... min</p> <p>1.1. Priprema</p>	<p>Predstavljanje učenicima:</p> <p>„Dobar dan, ja sam Karla Radanović i danas ću vam držati nastavu.”</p> <p>„Danas ću vas kroz dva školska sata voditi kroz dva različita zadatka. Zadatci će biti različiti po svom sadržaju, ali veoma slični po načinu izrade kako bi iskoristili svoju maštu do maksimuma i time vidjeli kako na jedan isti, ili sličan način možete prikazati više različitih stvari.”</p>	<p>Učenici odgovaraju:</p> <p>„Dobar dan.”</p> <p>Učenici se prema uputama dijele u grupe.</p>	<p>- frontalni rad</p>	<p>Razgovor, individualni rad, diskusija</p> <p>rad sa vizualnim izvorima</p>	<p>- PPT prezentacija</p> <p>- Ilustrativni primjeri</p> <p>ploča, računalo, LCD projektor</p>

	<p>„Započeti ćemo jednom kratkom vježbom, pa vas molim da se podijelite u grupe od četiri do pet učenika.“</p> <p>Studentica čeka da se učenici smjeste u grupe.</p> <p>„Sada kada ste se sjeli u svoje grupe, svakoj grupi ću podijeliti dvije male vrećice. U jednoj vrećici se nalaze papirići sa raznim pojmovima a u drugoj vrećici se nalaze crteži.</p> <p>Kada otvorite vrećice, vaš zadatak je određenom pojmu pridodati njegov odgovarajući crtež.“</p>	<p>Učenici slušaju najavu zadatka.</p> <p>Jedan od učenika ponavlja zadatak:</p>			
--	---	--	--	--	--

	<p>„Može li mi netko ponoviti?“</p> <p>„Dobro, onda možete krenuti sa rješavanjem zadatka. Za zadatak imate oko dvije minute.“</p>	<p>„Zadatak je spojiti pojmove s odgovarajućim crtežom koje smo dobili u vrećicama.“</p> <p>Učenici rješavaju zadatke po grupama.</p>			
<p>1.2 Ponavljanje, usmjeravanje pažnje i motivacija za nast. sadržaj (npr. kreativna igra pomoću koje se otkriva problem na široj razini)</p>	<p>„Dobro, jesu li svi gotovi sa zadatkom?“</p> <p>Nakon vježbe studentica potiče učenike da predstave svoja rješenja.</p> <p>„Krenimo s ovom grupom. Koji crtež ste pridodali pojmu 'Šuma'?“</p> <p>„Zašto baš taj? Po čemu vas je taj crtež</p>	<p>Jedan od učenika pokazuje papirić sa crtežom.</p> <p>„Ovaj.“</p> <p>„Zato jer su nas ove usko poredane crte koje su malo polomljene podsjetile na</p>	<p>- frontalni rad</p> <p>rad u grupi</p>	<p>- razgovor, performativna komunikacija</p> <p>- metodička vježba</p>	<p>- PPT prezentacija</p> <p>- Ilustrativni primjeri ploča, računalo, LCD projektor</p>

	<p>asocirao na šumu?"</p> <p>„ Može li mi sljedeća grupa pokazati jedan pojam?"</p> <p>„ Može iduća grupa?"</p> <p>„ može i zadnja grupa?"</p>	<p>gusto drveće u šumi."</p> <p>Druga grupa pokazuje svoje rješenje za pojam 'maslačak'.</p> <p>„ Mi smo spojili ovaj crtež sa pojmom maslačak jer su crte male, kratke i razbacane. Djeluju mekano i lagano kao maslačak."</p> <p>Učenici pokazuju svoje rješenje za pojam 'blato'.</p> <p>„Odabrali smo ovaj crtež zato jer su crte guste i gotovo da nemaju prostora između sebe. Djeluju gusto kao blato."</p>			
--	--	--	--	--	--

		<p>Učenici pokazuju rješenje za pojam 'livada'.</p> <p>„Odabrali smo ovaj crtež jer su crte tanke, različitih su dužina i savijaju se u istom smjeru. Podsjećaju na livadu.“</p>			
<p>2. FOKUSIRANO ISTRAŽIVANJE</p> <p>7 min</p> <p>2.1.....</p> <p>(povezivanje otkrivenog problema s nastavnim sadržajem, pomoću umjetničkog djela i primjera iz svakodnevnog života)</p>	<p>„Što je svim ovim crtežima koje ste morali pridodati pojmovima bilo zajedničko a što različito?“</p> <p>„Tako je, kakve smo sve crte imali?“</p> <p>„Odlično, a kako su one bile raspoređene?“</p> <p>„Tako je. U ovom zadatku morali ste pojmovima pridodati</p>	<p>Učenici daju svoje odgovore:</p> <p>„Svi crteži su bili načinjeni od crta koje su bile različite po izgledu.“</p> <p>„Bile su tanke, duge, kratke, prelomljene, savinute itd.“</p> <p>„Neke su bile gušće a neke rjeđe raspoređene.“</p> <p>Učenici daju svoje odgovore:</p>	<p>- frontalni rad</p> <p>-</p>	<p>- razgovor</p> <p>- rad s ilustrativnim materijalima/vizualnim izvorima</p> <p>- istraživanje</p> <p>- metodička vježba</p>	<p>- PPT prezentacija</p> <p>- Ilustrativni primjeri</p>

<p>2.2. Analiza likovno-umjetničkog djela i fotografija</p>	<p>određeni crtež koji vas je podsjećao na taj pojam. Od čega su ti pojmovi bili građeni u vizualnom obliku?"</p> <p>„Tako je. Da li bismo svaki crtež mogli odvojiti od svoje pozadine? Možemo li pratiti neku granicu tog crteža?"</p> <p>„Kako je onda taj crtež građen ako nema vanjsku obrisnu liniju koja mu zadaje oblik?"</p> <p>„Tako je, a da li možda znate koje bi bilo svojstvo tih crta ako one grade nešto iznutra prema van? Što one čine kako bi izgradile neki oblik?"</p>	<p>„Građeni su od crta."</p> <p>„Ne, crtež nema obris po kojemu bi ga mogli odvojiti."</p> <p>„Građen je iznutra."</p> <p>„Konstrukcija."</p> <p>„Mrežu."</p> <p>„Ne znamo."</p> <p>„One čine strukturu."</p> <p>„ To je nešto od čega se sastoji nešto drugo."</p>			
---	--	---	--	--	--

	<p>„Tako je, one čine strukturu. Može li mi netko pokušati objasniti svojim riječima što bi bila struktura?"</p> <p>„Točno. Struktura je ono što čini ili gradi nešto iznutra. To je 'kostur nekog predmeta'. Možete li mi dati još neki primjer? Kakva bi na primjer bila struktura zida?"</p> <p>„Tako je. A kako je izražena struktura svih ovih pojmova u crtežu?"</p>	<p>„ To su stvari, predmeti koji čine neku drugu stvar." „ Ne znamo."</p> <p>Učenici daju primjere:</p> <p>„ Struktura kose su pojedine vlasi." „Struktura vode su kapi." „Struktura zida su cigle ili kamen." „ Struktura je izražena u crtama."</p>			
--	--	--	--	--	--

	<p>„Točno. Pojmovi su dakle bili izraženi u crtežu. Njihovu strukturu su činile razne crte u različitim gustoćama.“</p> <p>„Može li netko napisati pojmove 'gustoća crte' i 'struktura crtama' na ploču?“</p>	<p>Jedan od učenika piše pojmove na ploču.</p>			
<p>2.3. Najava zadatka (povezivanje nastavnog sadržaja s odgojnom tematikom šireg problema iz uvodnog dijela sata)</p>	<p>Studentica najavljuje učenicima likovni zadatak:</p> <p>„U redu, u uvodnoj vježbi imali ste zadatak pojmovima pridodati različite strukture crta, koje su se razlikovale po svojoj gustoći i izgledu. Vaš današnji zadatak je na papirima</p>	<p>Učenici slušaju najavu zadatka.</p>	<p>- frontalni rad</p>	<p>- razgovor</p> <p>- scenarij</p>	<p>PPT prezentacija</p>

	<p>koje će te dobiti od mene prikazati jedan dio puta kojim idete u školu ili bilo gdje drugdje pomoću raznih strukturnih crta. Razmislite kako bi ste prikazali svoje okruženje raznim strukturnim crtama. Ne morate ići u doslovno prikazivanje. Možete i izmisliti neki put."</p> <p>Studentica učenicima pokazuje papir koji će svaki od njih dobiti.</p> <p>„Primjećujete da papir koji će te dobiti nije prazan, već ima nešto nacrtano na sebi. Pri crtanju, pokušajte se nadovezati na postojeći crtež na</p>				
--	---	--	--	--	--

	<p>papiru sa svojim crtežom. Kako ćete iskoristiti crte koje su već na papiru, kako ćete okrenuti papir i sve ostalo je na vama."</p> <p>„Likovni zadatak izrađujete tušem i perom."</p> <p>„Može li mi netko ponoviti koji je zadatak?"</p> <p>Studentica proziva učenika.</p>	<p>Jedan od učenika ponavlja zadatak:</p> <p>„Zadatak je na papiru kojeg smo dobili prikazati put do škole ili bilo gdje drugdje pomoću strukturnih crta. Svoj crtež moramo nadovezati na već postojeći crtež na papiru."</p>			
--	---	---	--	--	--

3. PONAVLJANJE min	<p>„Tako je. Hoće li mi još jednom netko ponoviti što su strukturne crte i kakve one mogu sve biti?“</p> <p>„Odlično. Možete krenuti na zadatak.“</p>	<p>„Strukturne crte su crte koje grade nešto iznutra, kao kostur, mogu biti raznih vrsta i gustoća.“</p>	<p>- frontalni rad</p> <p>-</p>	<p>-razgovor</p>	<p>-ilustrativni primjeri</p>
4. REALIZACIJA IDEJE, PRAKTIČNI RAD UČENIKA min.	<p>„Za izradu vašeg crteža imate vremena do kraja prvog sata.“</p> <p>Studentica tokom realizacije likovnog zadatka individualno prilazi učenicima i provjerava kako napreduju u</p>	<p>Studentica učenicima dijeli materijale, te učenici kreću s izradom likovnog zadatka.</p> <p>Učenici samostalno izvode likovni zadatak.</p>	<p>- Individualni rad</p>	<p>- razgovor</p> <p>- praktičan rad</p> <p>- kombiniranje</p> <p>- građenje</p>	<p>Papir, flomasteri</p>

	<p>izradi svog crteža. Studentica pojašnjava nejasnoće ukoliko ih učenici imaju te ih aktivno potiče na rad.</p>				
<p>5. (npr.)ANALIZA I VREDNOVANJE OSTVARENIH LIKOVNIH RADOVA ...min 5.1. Priprema</p>	<p>15-ak minuta prije završetka prvog sata, studentica moli učenike da svoj rad privedu kraju kako bi mogli zadnjih 5 minuta zajednički analizirati neke od radova učenika.</p> <p>Studentica učenike 5 minuta prije kraja sata moli da završe i da svoje radove stave na okup kako bi mogla uslijediti</p>		<p>- frontalni rad</p> <p>- Individualni rad</p>	<p>- razgovor</p> <p>-analitičko promatranje</p> <p>vrednovanje</p>	<p>- ploča</p> <p>- PPT prezentacija</p>

	<p>analiza radova.</p> <p>Studentica moli jednog od učenika da ponovi koji je bio zadatak.</p> <p>„Tako je.“</p> <p>Studentica do kraja prvog sata analizira i komentira radove s učenicima.</p> <p>Studentica učenicima postavlja kratka pitanja vezana uz njihov rad.</p> <p>„Opišite svoj rad.“</p> <p>„Što ste sve točno prikazali?“</p>	<p>Jedan od učenika ponavlja zadatak:</p> <p>„Morali smo prikazati jedan dio puta kojim svaki dan prolazimo u strukturnim crtama, s time da smo svoj crtež morali nadovezati na postojeći crtež na papiru.“</p> <p>Učenici opisuju svoje radove.</p>			
--	--	--	--	--	--

	<p>„Kako ste gradili svoj crtež?"</p> <p>„Gdje i zašto ste koristili razne gustoće crta?"</p>				
5.2. Ponavljanje	<p>Drugi sat:</p> <p>Nakon zvona učenici se smještaju na svoja mjesta, te im studentica najavljuje novu vježbu.</p> <p>„Ako ste se svi smjestili nastavila bih sa drugom vježbom."</p> <p>„Svatko od vas će dobiti jedan prazan papir."</p> <p>Studentica daje dvoje učenika papire, te ih oni dijele</p>	Učenici dijele papire drugim učenicima.	<p>- frontalni rad</p> <p>- individualni rad</p>	-razgovor	-likovni zadatak

	<p>ostalim učenicima.</p> <p>„Kada svi dobiju svoje papire, na njih će te napisati riječ – Kuća. Vaš zadatak je napisati sve asocijacije koje vam padaju na pamet vezano uz tu riječ. Razmislite o tome što za vas ta riječ znači i što vam ona predstavlja . Možete pisati kratke rečenice , možete i pisati pojedinačne riječi."</p>	<p>Jedan od učenika ponavlja zadatak ostatku razreda:</p> <p>„Zadatak je za pojam 'Kuća' napisati asocijacije. Asocijacije mogu biti napisane u obliku kraćih</p>			
	<p>„Može li mi netko ponoviti zadatak?"</p>				

	<p>„U redu. Krenite sa zadatkom.</p> <p>Imate otprilike minutu vremena."</p> <p>„Ako ste svi gotovi sa prvim zadatkom molim vas da napišete iduću riječ na papir – Drvo. Zadatak je isti. Pišete asocijacije na ovu riječ."</p> <p>„Odlično, možemo dalje. Imamo još dvije riječi."</p> <p>„Iduća riječ je – Čovjek."</p> <p>„Za idući pojam htjela bih da ova prva tri - kuća, drvo i</p>	<p>rečenica i kao pojedinačne riječi."</p> <p>Učenici rješavaju zadatak.</p>			
--	--	--	--	--	--

	<p>čovjek sagledate kao cjelinu. Što bi te tri riječi značile u kombinaciji. Koje bi bilo njihovo zajedničko značenje?"</p> <p>„ Za ovo će te imati nešto više vremena</p> <p>„ Možete krenuti s rješavanjem zadatka."</p> <p>Nakon otprilike dvije minute, studentica moli učenike da zadatak privedu kraju.</p> <p>„imali ste vremena napisati nekoliko asocijacija za sve pojmove. Da li je netko voljan pročitati svoje?"</p>	<p>Učenici čitaju svoje asocijacije:</p> <p>„ Planet, život, zajedništvo, društvo, obitelj, prijatelji, dom, priroda, stanište, kisik, energija, toplina...."</p>			
--	---	---	--	--	--

	<p>„Zašto ste napisali te pojmove? Zašto vas baš oni asociraju na te riječi?“</p> <p>Studentica s učenicima nastavlja diskusiju:</p> <p>„ Znači, ove asocijacije koje ste napisali, se uglavnom vežu uz stvari koje vas</p>	<p>Učenici daju svoje odgovore.</p> <p>„To su sve pojmovi koju su međusobno povezani, dio su našeg okruženja. Čovjeku je potrebno društvo kako ne bi bio usamljen, potrebna mu je kuća u kojoj živi. To je njegovo stanište, tu se nalazi njegova obitelj, prijatelji. To mu je dom. Drveće/priroda čovjeku daje sve što treba. Kisik, hranu, energiju i život. Jedno bez drugog ne funkcionira.“</p>			
--	---	---	--	--	--

	<p>svakodnevno okružuju. To su neke pojave u vašem životu koje ne možete izbjeći. Živimo u zajednici sa ljudima, imamo svoja staništa, kuće u kojima živimo a priroda nam pruža ono što nam je potrebno za život."</p> <p>„Riječima kuća, drvo i čovjek pridodali ste pojmove koje možemo prikazati kao predmete, ali ste im pridodali i neke apstraktne pojmove koje ne možemo."</p> <p>Studentica učenicima najavljuje zadatak:</p> <p>„Vaš drugi zadatak danas, je ove</p>	<p>Učenici slušaju najavu zadatka.</p>			
--	---	--	--	--	--

	<p>tri riječi – Kuća, drvo i čovjek prikazati putem asocijacija koje ste napisali na svoj papir. Ove tri riječi pokušajte prikazati asocijacijama njihovog zajedničkog značenja ili ih prikažite u kombinaciji. Trebate prikazati sva tri pojma. Pokušajte svojim crtežom pojmove spojiti u jednu cjelinu. Od njih možete napraviti i strukturu nekog novog objekta. Pojmove izrazite na svoj način."</p> <p>U izradi crteža opet se koristite strukturnim linijama koje mogu biti, kao što smo prethodno naučili, različitih gustoća i vrsta."</p> <p>„Crtež opet izrađujete</p>				
--	---	--	--	--	--

	<p>tušem i perom."</p> <p>„Može li mi netko ponoviti?"</p> <p>„U redu. Možete krenuti sa izradom crteža."</p> <p>Studentica učenicima dijeli papire, te oni kreću</p>	<p>Jedan od učenika ponavlja zadatak ostatku razreda:</p> <p>„Zadatak je strukturnim crtama prikazati pojmove kuća, drvo i čovjek kroz asocijacije koje smo napisali na svoj papir. Sva tri pojma moramo prikazati u kombinaciji, tj. njihovo zajedničko značenje."</p> <p>Učenici izrađuju likovni zadatak.</p>			
--	---	--	--	--	--

	<p>sa likovnim zadatkom.</p> <p>Tokom izrade likovnog zadatka studentica individualno prilazi učenicima, te odgovara na pitanja ukoliko ih oni imaju i ih aktivno potiče na rad.</p> <p>15-ak minuta prije završetka sata, studentica moli učenike da svoj rad privedu kraju kako bi mogli zadnjih 5-10 minuta zajednički analizirati neke od radova učenika.</p>				
--	---	--	--	--	--

<p>5.1. Analiza i vrednovanje npr. likovnih radova</p>	<p>Studentica najavljuje analizu likovnih radova, te učenike 5-10 minuta prije kraja sata moli da završe i da svoje radove stave na okup kako bi mogla uslijediti analiza radova.</p> <p>Studentica moli jednog od učenika da ponovi koji je bio zadatak.</p> <p>Studentica do kraja nastave komentira s učenicima njihove radove, te im postavlja pitanja</p>	<p>Učenici okupljaju svoje radove.</p> <p>Jedan od učenika ponavlja zadatak: „Zadatak je bio naše asocijacije na riječi kuća, drvo i čovjek prikazati strukturnim crtama.</p> <p>Učenici opisuju svoje</p>	<p>- frontalni rad</p> <p>- individualni rad</p>	<p>-razgovor</p>	<p>-likovni zadatak</p>
--	--	---	--	------------------	-------------------------

	<p>vezano uz njih.</p> <p>„Želi li netko pokušati analizirati nečiji tuđi rad?"</p> <p>„Što mislite kako su asocijacije koje smo pisali prikazane u ovom radu?"</p> <p>„Možete li iščitati o kojim pojmovima bi se radilo prema načinu uporabe crta?"</p>	<p>radove, te odgovaraju na pitanja koja su im postavljena.</p> <p>Učenici demonstriraju radove drugih učenika, te nagađaju kako su drugi učenici prikazivali svoje asocijacije na zadane pojmove.</p> <p>Učenici čiji su radovi nakon toga otkrivaju što su zapravo prikazali i kako su to prikazali, te si tako međusobno otkrivaju asocijacije.</p>			
--	---	--	--	--	--

IV. PLAN PLOČE

Odnos slike i teksta

Ključni pojmovi: gustoća crta, struktura crtama

Likovno-umjetničko djelo:

4.6.2 Prilagođeni materijal za online nastavu (Ppt)

LIKOVNA KULTURA

Nastavna cjelina: Površina – izražajnost crta – složene strukture

Predstavljaju li ti ovi oblici nešto?

Ne?
Sada?



1. Vježba :

Na što te sada podsjećaju ovi crteži? – napiši za svaki crtež po jednu, dvije asocijacije.



Bez obzira na jasnu obrisnu liniju nismo mogli otkriti što ona zapravo prikazuje.

Zato zaboravi na obris!

Bitna je STRUKTURA.

Što je STRUKTURA?



GRADA →

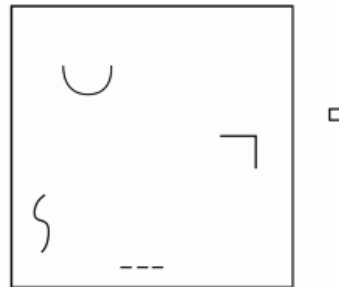
Struktura – gradi neki oblik iznutra.

- Od čega su građeni ovi crteži?
- Građeni su od crta.
- Crte su gušće i rjeđe raspoređene.
- Različitih su dužina i debljina.



Likovni zadatak 1: ☺

- Pomoću raznih gustoća crta i kroz strukturu crta prikazati put. Put može biti bilo kakav. Može biti put do npr. škole, prijatelja/prijateljice, put kroz šumu. Može i biti put iz mašte.
- Razmislite o tome kojim gustoćama i kako bi ste u strukturi prikazali razne površine i predmete vašeg okruženja. **BEZ RAVNALA.**
- Svojim crtežom **OBAVEZNO** se nadovezujete na već postojeći crtež na papiru. →



U materijalima imate dokument 1_Zadatak_print. Njega možete isprintati na običan A4 papir, a ako niste u mogućnosti možete ga vlastoručno ponoviti na čistom papiru. Papir možete okretati kako želite.

Potreban materijal: A4 papir, crni flomaster.

Vježba 2:

- Za svaku riječ napisati po 5 asocijacija. Razmislite što za vas te riječi znače.

Riječi su: 1.) Kuća
2.) Drvo
3.) Čovjek

- Kada napišete asocijacije za ove prve tri riječi, napišite još po 5 asocijacija za sve tri riječi u kombinaciji. Sagledajte ih kao cjelinu i pokušajte izvući njihovo zajedničko značenje.

4.) Kuća-drvo-čovjek

Ako ste dovršili vježbu možete krenuti na drugi likovni zadatak.

Likovni zadatak 2: ☺

- Zadatak je riječi iz prethodne vježbe prikazati zajedno, kao kombinaciju asocijacija na svaku riječ ili jednu zajedničku asocijaciju.
- Pokušajte crtački pojmove spojiti u jednu cjelinu ili napravite strukturu novog objekta. U crtežu trebate objediniti sve tri riječi.
- Crtež izrađujete strukturnim linijama različitih gustoća i vrsta. BEZ RAVNALA.

Potreban materijal: A4 papir, crni flomaster

UPUTE ZA SLANJE RADOVA:

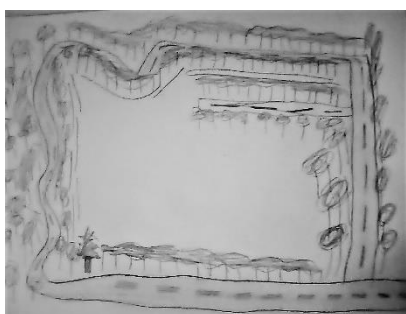
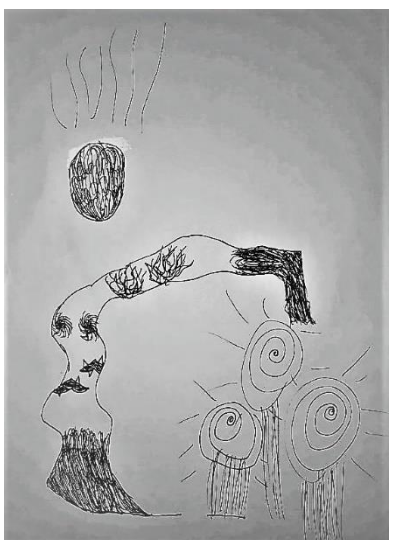
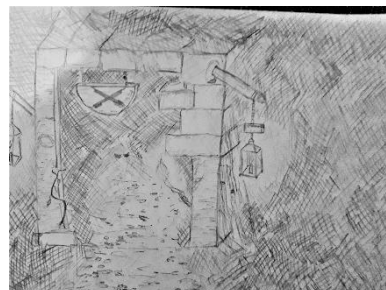
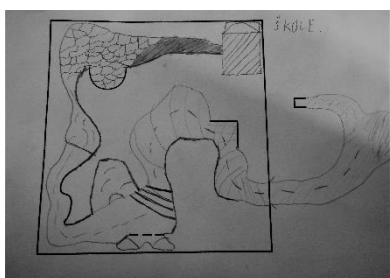
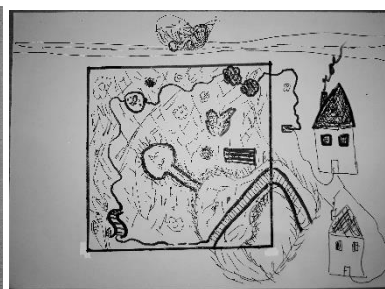
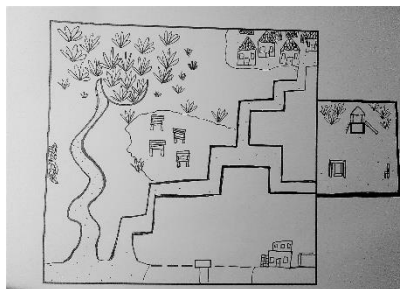
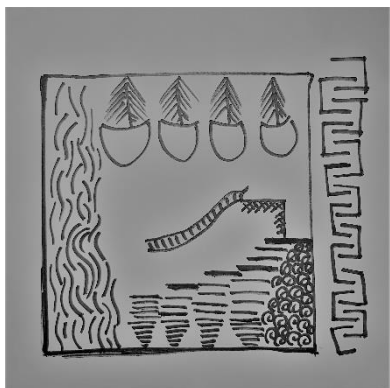
Molim vas pridržavajte se uputa radi organizacije crteža.

- Kada mi šaljete svoje crteže, molim vas da mi ukratko, u dvije, tri rečenice opišete što ste prikazali , te ih malo opišite. Što ste sve htjeli prikazati i kako.
- Vježbe nije obavezno slati.
- Radove pošaljete do kraja radnog tjedna na mail: karlaradanovic@gmail.com s naslovom **Likovna kultura i ime vaše škole**.
- Molim vas da crteže također imenujete sa - **Ime škole_vaše Prezime_1_Zadatak**
- Ako imate bilo kakvih pitanja i nedoumica slobodno mi se javite putem Whatsapp na broj XXX. Biti ću dostupna tokom cijelog dana.

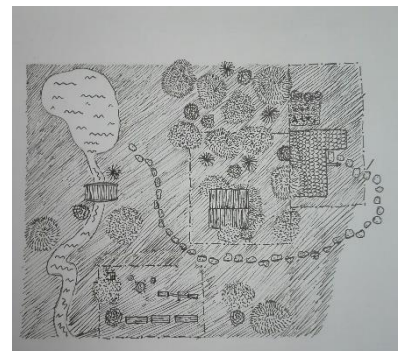
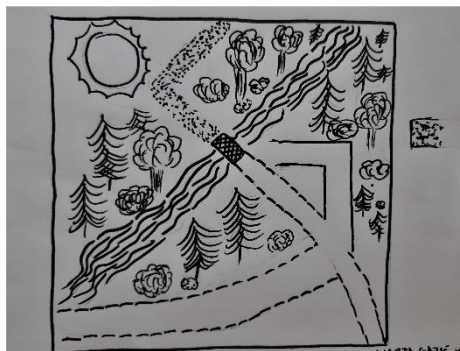
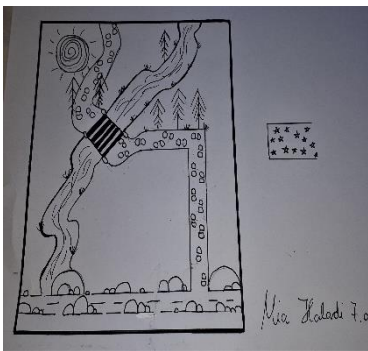
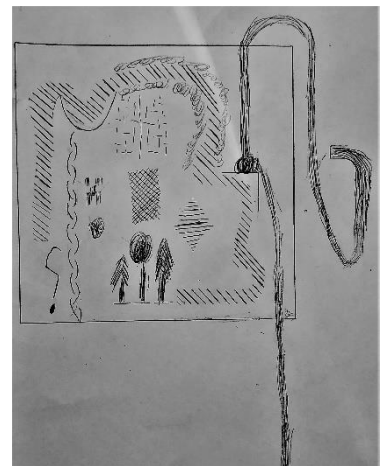
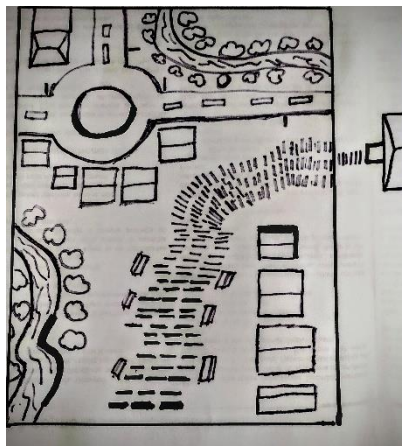
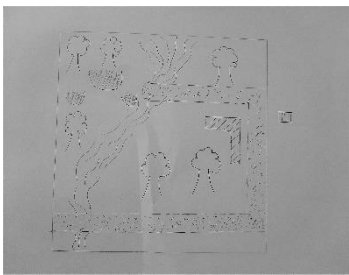
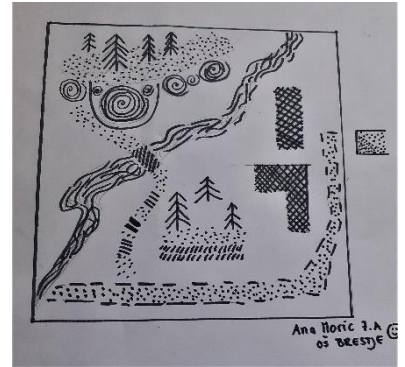
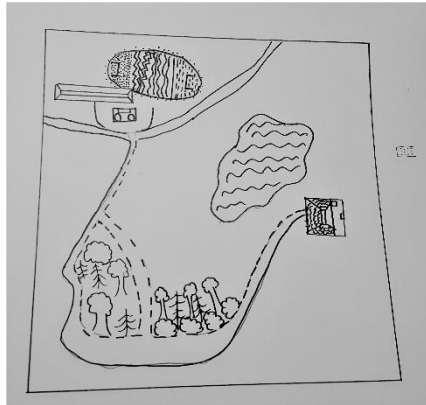
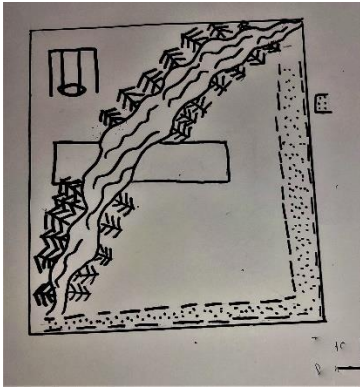
Setno svima i ostanite zdravi. ☺☺

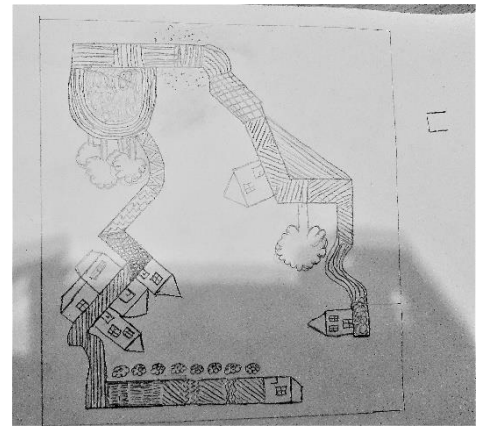
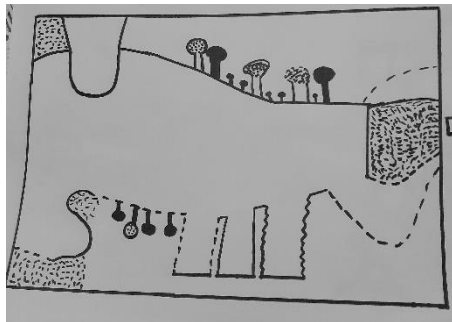
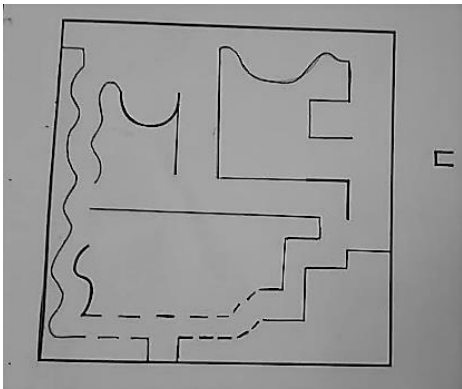
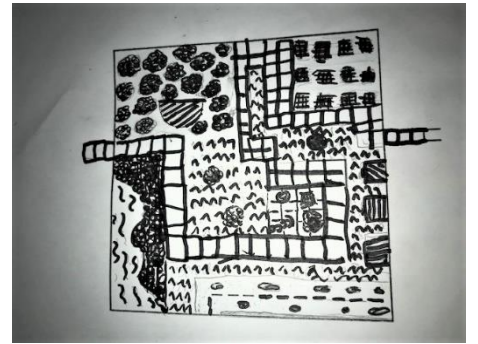
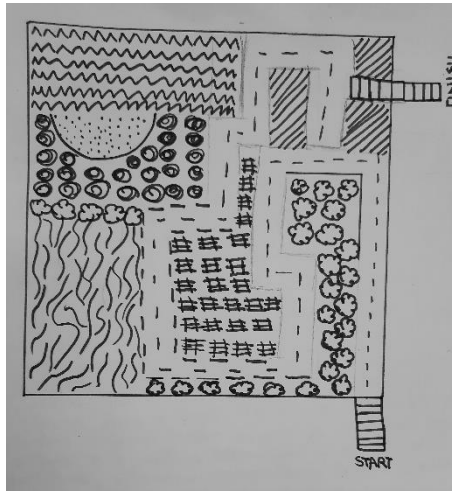
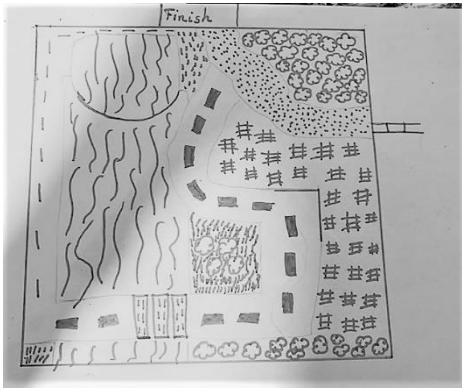
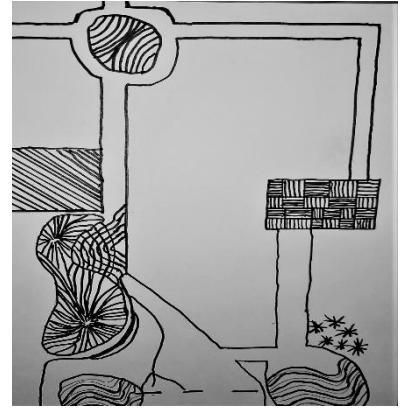
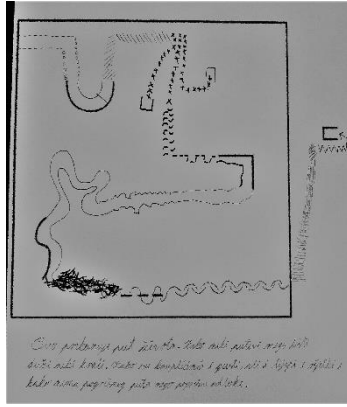
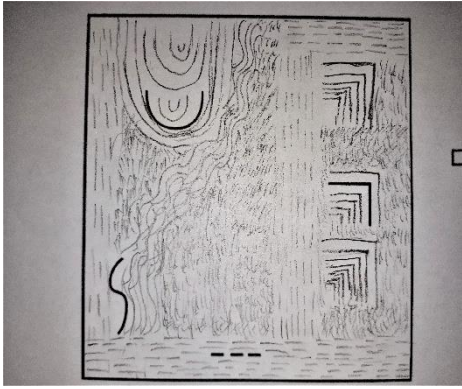
4.6.3 Radovi testa kreativnog mišljenja

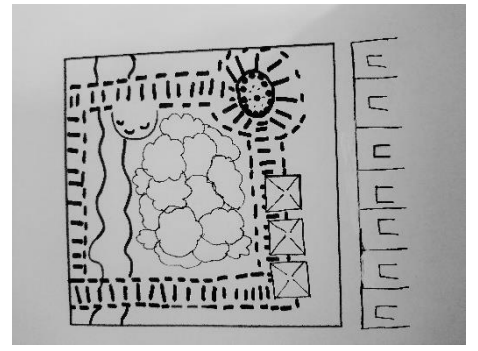
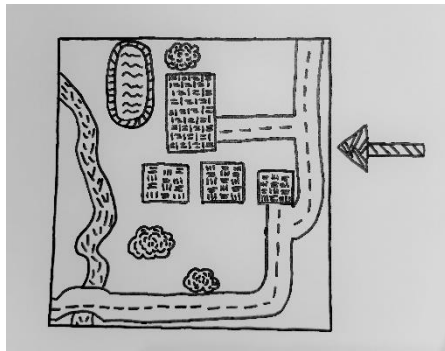
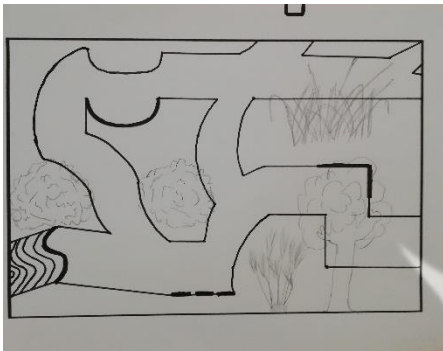
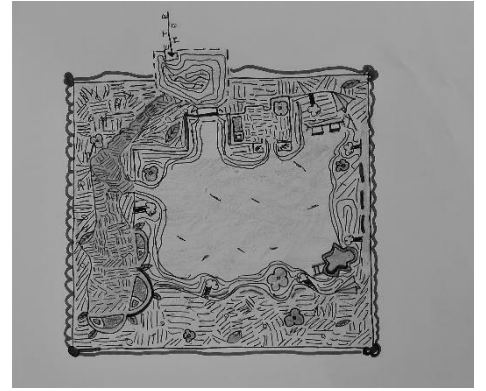
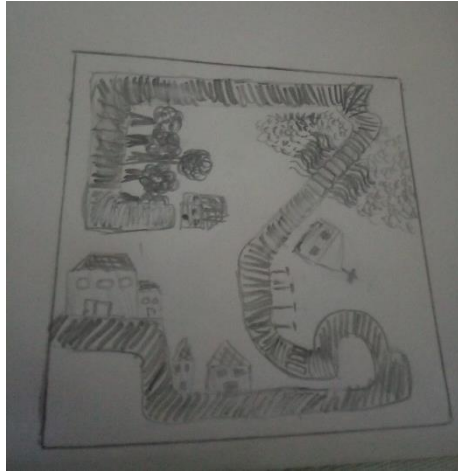
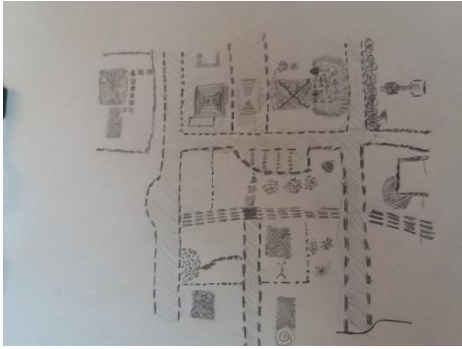
Škola A



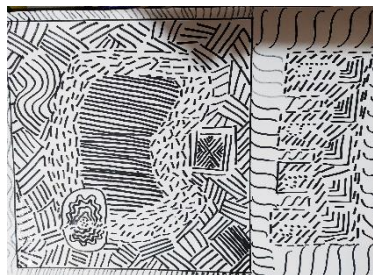
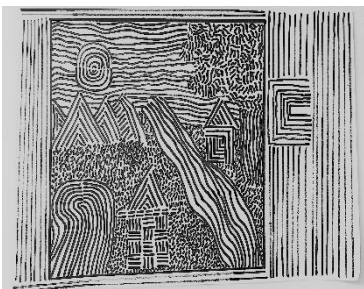
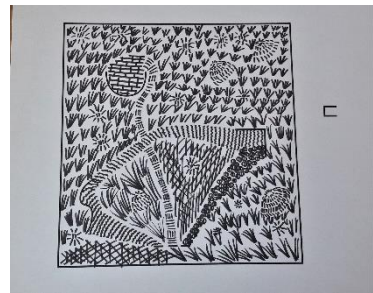
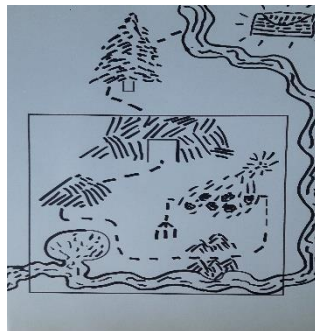
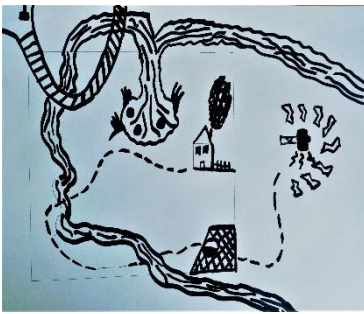
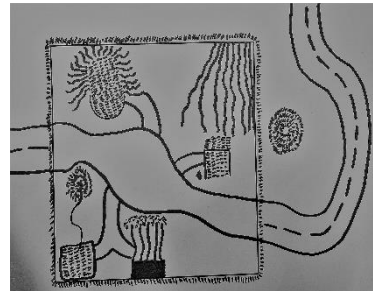
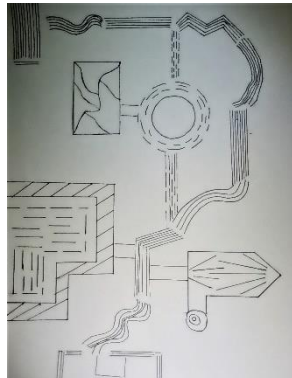
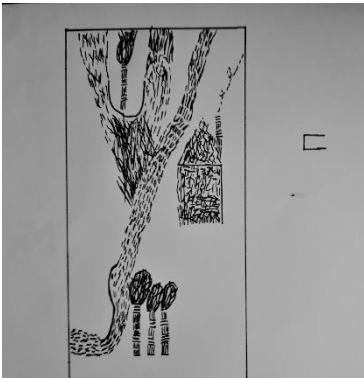
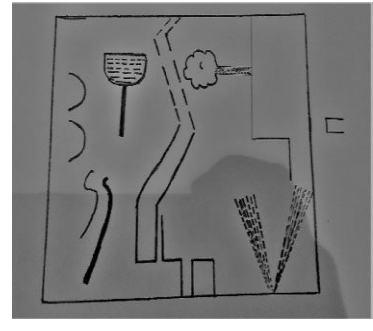
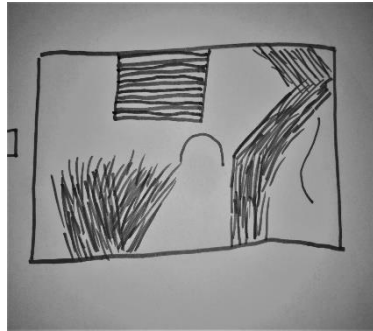
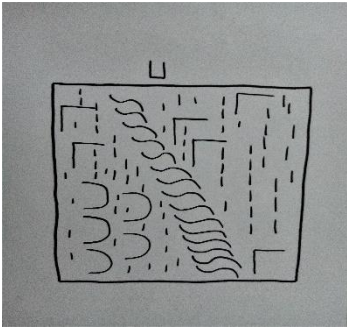
Škola B





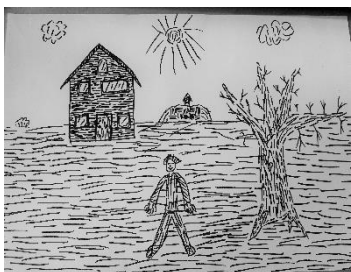
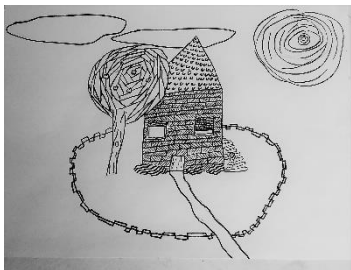


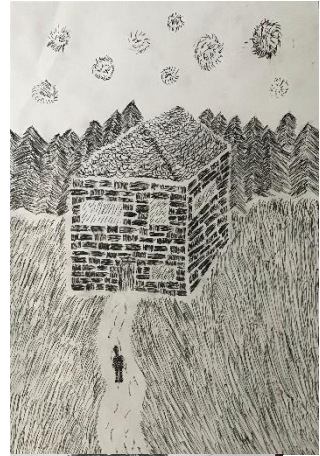
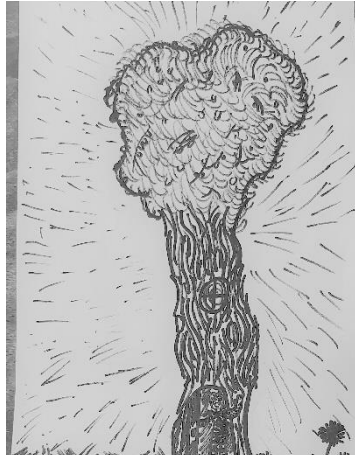
Škola C



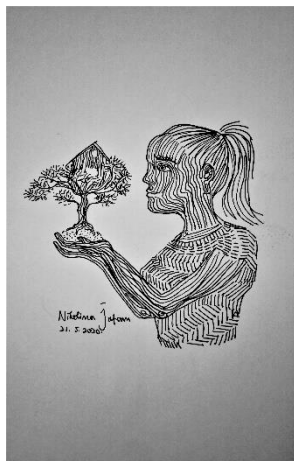
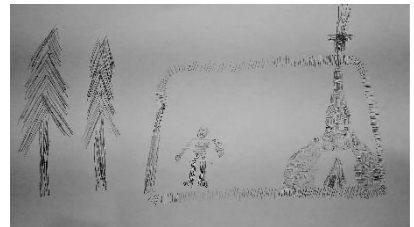
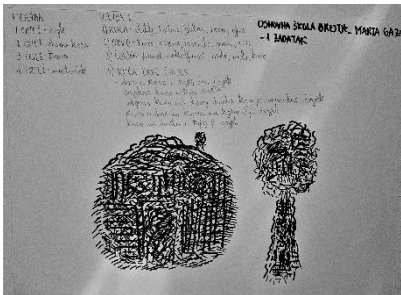
4.5.4 Radovi testa „Kuća – drvo - čovjek”

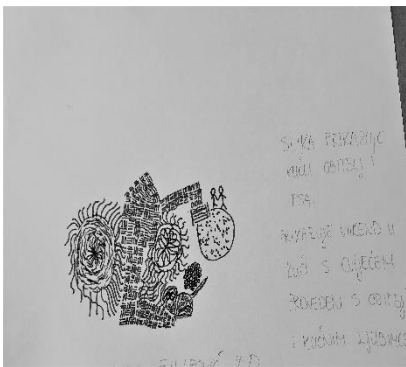
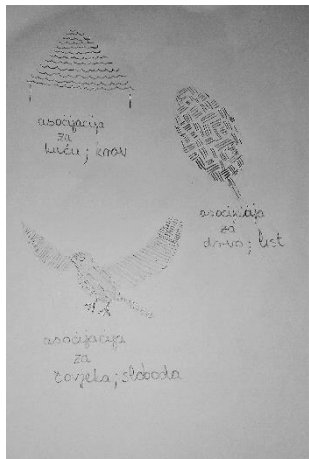
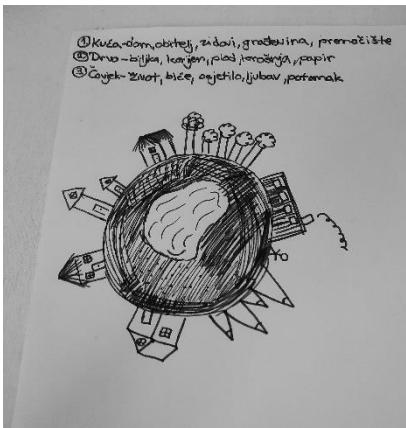
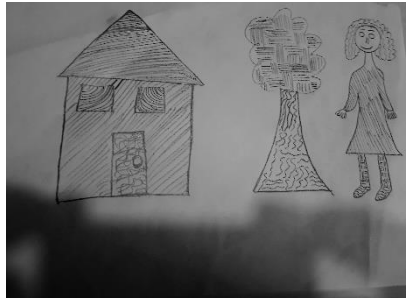
Škola A





Škola B





Škola C

